

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ»

ΣΤΑΣΕΙΣ ΝΕΑΡΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΩΘΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΠΡΟΠΟΝΗΤΗ.

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

του

Βασιλείου Μαθά

που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα της ΣΕΦΑΑ/ΠΘ για την εκπλήρωση των
υποχρεώσεων απόκτησης του Μεταπτυχιακού Διπλώματος με τίτλο «Ψυχολογία Φυσικής
Αγωγής και Αθλητισμού».

Εγκεκριμένο από το καθηγητικό σώμα:

1^{ος} Επιβλέπων Καθηγητής: Αντώνης Χατζηγεωργιάδης, Καθηγητής

2^{ος} Επιβλέπων Καθηγητής: Γιάννης Θεοδωράκης, Καθηγητής

3^{ος} Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος Κομούτος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Τρίκαλα, Φεβρουάριος 2022

Στην γιαγιά μου...

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μαθάς Βασίλειος:

Στάσεις νεαρών ποδοσφαιριστών προς την ενσωμάτωση των προσφύγων: Ο ρόλος των αξιών που προωθούνται από τον προπονητή.

(Με την επίβλεψη του Καθηγητή Αντώνη Χατζηγεωργιάδη)

Τα τελευταία χρόνια, η μεγάλη μετακίνηση προσφύγων έχει φέρει τις χώρες υποδοχής αντιμέτωπες με το ζήτημα του επιπολιτισμού και της ομαλής ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία. Για αυτό τον λόγο, ο αθλητισμός ως ένα περιβάλλον που μπορεί να διευκολύνει την προώθηση προ-κοινωνικών αξιών και να συμβάλλει στην ενίσχυση της αποδοχής διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, χρησιμοποιείται ως ένας σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη επιπολιτισμικών στάσεων. Καθώς υπάρχουν βιβλιογραφικά κενά σχετικά με την επίδραση κοινωνικο-ηθικών παραγόντων στην πολιτισμική ενσωμάτωση των προσφύγων, η συγκεκριμένη εργασία αποσκοπεί στην κάλυψή τους. Σκοπός της διατριβής ήταν να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο η προώθηση αθλητικών αξιών από τους προπονητές μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη επιπολιτισμικών στάσεων στους αθλητές τους, εξετάζοντας τον διαμεσολαβητικό ρόλο της ενσυναίσθησης. Στην έρευνα συμμετείχαν 255 έφηβοι αθλητές ποδοσφαίρου ηλικίας 13-18 ετών και για την εξέταση των υποθέσεων χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές μέθοδοι μέτρησης. Για την εκτίμηση των αθλητικών αξιών χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Αθλητικών Αξιών Νεολαίας -2 (YSVQ-2; Lee et al., 2008), ενώ για τις επιπολιτισμικές στάσεις και την ενσυναίσθηση χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Επιπολιτισμού από την Χώρα Υποδοχής (HCAS; Montreuil & Bourhis, 2001) και το Ερωτηματολόγιο Ενσυναίσθησης για Παιδιά και Εφήβους (EmQue-CA; Overgaauw et al., 2017) αντίστοιχα. Η ιεραρχική πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι οι ηθικές αξίες και οι αξίες ικανότητας προέβλεψαν τις στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης, ενώ οι ηθικές

αξίες προέβλεψαν οριακά τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης. Η ενσυναίσθηση αποτέλεσε διαμεσολαβητικό παράγοντα της σχέσης των ηθικών αξιών και των αξιών ικανότητας με τις στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης. Συμπερασματικά, τα ευρήματα της παρούσας εργασίας προσδίδουν χρήσιμες πληροφορίες σε ερευνητές, προπονητές και αθλητικούς ψυχολόγους σχετικά με τρόπους ευαισθητοποίησης των αθλητών στο ζήτημα του επιπολιτισμού και συνεισφέρουν στον εμπλουτισμό των προπονητικών μοντέλων διδασκαλίας.

Λέξεις κλειδιά: Αθλητικές αξίες, Επιπολιτισμός, Ενσυναίσθηση, Αθλητισμός, Ποδόσφαιρο, Εφηβεία

ABSTRACT

Mathas Vasileios:

Attitudes of adolescent football athletes towards refugees' acculturation: The role of coaches' promoted values.

(Under the supervision of Professor Antonis Hatzigeorgiadis)

In the past few years, due to the massive refugee flows, the host countries are confronted with the issue of acculturation and the refugees' smooth integration. Sport, as a context able to facilitate the promotion of prosocial values and acceptance for different social groups, can be utilised as an important field for the development of acculturation attitudes. Given that there are literature shortages related to the influence of socio-moral factors on the refugees' acculturation, the present study aims to address certain parameters. The purpose of the present study was to investigate the way that coach promoted values can contribute on the development of athletes' acculturation attitudes, examining in addition the mediation role of empathy. Participants were 255 adolescent football athletes 13-18 years old. To assess the participants' sports values, the Youth Sports Values Questionnaire (YSVQ-2; Lee et al., 2008) was used. Regarding the evaluation of acculturation attitudes and empathy, the Host Community Acculturation Scale (HCAS; Montreuil & Bourhis, 2001) and the Empathy Questionnaire for Children and Adolescents (EmQue-CA; Overgaauw et al., 2017) were used respectively. Hierarchical regression analysis showed that the promotion of moral and competence values predicted the attitudes of cultural contact, while the promotion of moral values predicted also cultural maintenance attitudes. Empathy partly mediated the relationship of moral and competence values with the cultural contact attitudes. In conclusion, valuable insights are drawn for researchers, coaches and sport psychologists regarding the way to sensitise athletes on the acculturation issue and enrich coaching models.

Keywords: Sports Values, Acculturation, Empathy, Sport, Football, Adolescence

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, θα ήθελα να εκφράσω τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αντώνη Χατζηγεωργιάδη ο οποίος με ενέπνευσε να συμπεριλάβω στην εργασία μου το ιδιαίτερο ζήτημα του επιπολιτισμού των προσφύγων στην Ελλάδα. Επιπλέον, θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες ζωής που αποκόμισα μαζί του στο παρόν μεταπτυχιακό πρόγραμμα, στο οποίο η συμμετοχή μου αποτελούσε ένα όνειρο ετών. Τα ενδιαφέροντα μαθήματα, η ευκαιρία να έρθουμε σε επαφή με συμφοιτητές και καθηγητές από διαφορετικές εθνικότητες και η συνεισφορά του στο να διατελέσω μία ξεχωριστή για εμένα πρακτική άσκηση, είναι λίγοι από τους λόγους που θα ήθελα να τον ευχαριστήσω.

Θερμές ευχαριστίες αξίζουν σε όλους τους καθηγητές του παρόντος μεταπτυχιακού προγράμματος για τις γνώσεις και τα ερεθίσματα που μας μετέδωσαν. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές/τριές μου για τις πολύ όμορφες στιγμές που περάσαμε μαζί και για την ενότητα που είχαμε μεταξύ μας. Ιδιαίτερως, θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στην καλή μου φίλη και συμφοιτήτρια Έμιλυ Καφετζή για την υποστήριξη που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διατριβής, για τον χαρακτήρα της και για την ανιδιοτελή και αρχοντική προσφορά που μου δίδαξε.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνονται στους προπονητές και υπευθύνους ακαδημιών, καθώς και σε όλους τους αθλητές/τριες που συμμετείχαν στην έρευνα. Επίσης, θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να μεταφέρω στους γονείς και την αδερφή μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στον καλό μου φίλο Βαγγέλη Μανωλόπουλο για τις συμβουλές που μου παρείχε από τις προπτυχιακές μου σπουδές μέχρι σήμερα, χάρη στις οποίες άνοιξαν οι ορίζοντές μου στον τομέα της αθλητικής ψυχολογίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	3
Abstract	5
Ευχαριστίες	6
Περιεχόμενα	7
Κατάλογος Πινάκων	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	9
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	13
1. ΑΞΙΕΣ	13
1.1. Ορισμός και στοιχεία των Αξιών	13
1.2. Θεωρία Βασικών Αξιών	14
1.3. Αξίες στον Αθλητισμό	15
1.3.1 Διαδραστικό Μοντέλο Αξιών στον Αθλητισμό	15
1.3.2. Θεωρητική προσέγγιση Αθλητικών Αξιών	16
2. ΕΠΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	17
2.1. Μοντέλο Αφομοίωσης	17
2.1.1. Μοντέλο Ενσωμάτωσης-Πολυπολιτισμικότητας	18
2.1.2. Μοντέλο Κοινωνικής Ενσωμάτωσης	19
3. ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ	20
3.1. Θεωρία της Ενσυναίσθησης	20
3.2. Μοντέλο «Ενσυναίσθηση, Στάσεις, Δράση»	21
4. ΣΥΝΔΙΑΣΤΙΚΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ	22
III. ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	25
IV. ΣΚΟΠΟΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	25
V. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	27
2.1. ΜΕΘΟΔΟΣ	27
2.1.1. Συμμετέχοντες	27
2.1.2. Εργαλεία Μέτρησης	27
2.1.3. Διαδικασία Διεξαγωγής της Έρευνας	29
2.1.4. Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	31
3.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	31
3.1.1. Περιγραφική στατιστική και συσχετίσεις	31
3.1.2. Αποτελέσματα Υποθέσεων	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	36
4.1. ΣΥΖΗΤΗΣΗ	36
4.2. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	40
4.3. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ	41
4.4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ	42
4.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	45
5.1. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	45
5.2. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	53
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	53

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

<i>N</i>	Περιγραφή	Σελίδα
Πίνακας 1	Περιγραφικά στατιστικά και συσχετίσεις για όλες τις μεταβλητές	34
Πίνακας 2	Διαφορές ως προς το φύλο και την επαφή με πρόσφυγες	35
Πίνακας 3	Πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής επαφής από αξίες που προωθούν οι προπονητές	36
Πίνακας 4	Πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής διατήρησης από αξίες που προωθούν οι προπονητές	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα φαινόμενο το οποίο απασχολεί σημαντικά την Ευρώπη και τις κοινωνίες της τον 21^ο αιώνα, είναι η μετανάστευση και η εκτεταμένη παγκόσμια κινητικότητα. Η πιθανή επίδραση του μεγάλου αριθμού μεταναστών στις χώρες υποδοχής, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον επιτυχημένο ή μη επιπολιτισμό τους. Ο επιπολιτισμός είναι μία διαδικασία κατά την οποία ο πληθυσμός της χώρας υποδοχής και ο εισερχόμενος πληθυσμός αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και μοιράζονται στοιχεία του πολιτισμού και της κουλτούρας τους με σκοπό την ομαλότερη συνύπαρξή τους στην κοινωνία (Berry, 2005). Σύμφωνα με το μοντέλο επιπολιτισμού του Berry (1997), η αποτελεσματική ενσωμάτωση του εισερχόμενου πληθυσμού αποτελεί ιδεατός παράγοντας για την εξέλιξη των πολιτών αλλά και της νέας κοινότητας. Πιο συγκεκριμένα, το μοντέλο παρουσιάζει δύο ανεξάρτητους παράγοντες οι οποίοι σχετίζονται άμεσα με την πολιτισμική ενσωμάτωση: α. τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς και ταυτότητας ενός συνόλου (διατήρηση κουλτούρας) και β. την αλληλεπίδραση ενός συνόλου με τη μεγαλύτερη κοινότητα (αλληλεπίδραση κουλτούρας). Για το σύνολο των μεταναστών/προσφύγων, η αποτελεσματικότητα της ενσωμάτωσής τους βασίζεται και στη διατήρηση αλλά και στην αλληλεπίδραση της κουλτούρας τους με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής. Παράλληλα, υπάρχουν ενδείξεις ότι η αποδοχή της διατήρησης της κουλτούρας και της αλληλεπίδρασης από τον πληθυσμό υποδοχής, μπορεί να οδηγήσει σε θετικές προσδοκίες απέναντι στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών/προσφύγων. Σύμφωνα με τον Berry (2005), η αποδοχή των παραπάνω παραμέτρων από τον πληθυσμό υποδοχής, ονομάζεται πολυπολιτισμικότητα.

Τα τελευταία χρόνια, με κινήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission, 2007), έχει προωθηθεί ευρέως η σημαντική συνεισφορά του αθλητισμού στην ενσωμάτωση των μεταναστών και στις διαπολιτισμικές σχέσεις. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση των Hatzigeorgiadis, Morela, Elbe, Kouli και Sanchez (2013), υπάρχουν ενδείξεις ότι ο αθλητισμός μπορεί να έχει σημαντική συνεισφορά στον πληθυσμό των μεταναστών/προσφύγων, σχετικά με την επαφή και την αμοιβαία κατανόηση (Muller, van Zoonen, & De Roode, 2008) όπως και την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων (Rosenberg et al., 2003). Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται ευρήματα σχετικά με αρνητικές επιδράσεις που είχε ο αθλητισμός, όπως το αίσθημα της δυσκολίας στην εύρεση φίλων και της διαφορετικότητας (Heo & Lee, 2007) αλλά και το αίσθημα της περιθωριοποίησης (Walseth, 2008). Καθώς οι περισσότερες μελέτες έχουν ασχοληθεί με τις εμπειρίες των μεταναστών/προσφύγων, δημιουργήθηκε η ανάγκη για τη διερεύνηση παραγόντων σχετικών με το αθλητικό περιβάλλον, οι οποίοι θα μπορούσαν να προωθούν επιπολιτισμικές στάσεις απέναντι στους μετανάστες/πρόσφυγες από τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής (Hatzigeorgiadis et al., 2013).

Με βάση την παραπάνω ερευνητική έλλειψη, έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες στο περιβάλλον του αθλητισμού που ασχολήθηκαν με την επίδραση του κλίματος παρακίνησης στις επιπολιτισμικές στάσεις απέναντι στον εισερχόμενο πληθυσμό. Ευρήματα της μελέτης των Kouli και Papaioannou (2009), η οποία θεωρείται η πρώτη που ασχολήθηκε με περιβαλλοντικούς παράγοντες οι οποίοι σχετίζονται με την πολιτισμική ενσωμάτωση, έδειξε ότι το κλίμα παρακίνησης προσανατολισμού στο έργο σχετίζεται θετικά με στάσεις εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας που αποδέχονται την ενσωμάτωση. Πιο πρόσφατη μελέτη, έδειξε ότι το κλίμα παρακίνησης προσανατολισμού στο έργο σχετίζεται με στάσεις που αποδέχονται την πολιτισμική αλληλεπίδραση και ότι το κλίμα υποστήριξης της αυτονομίας σχετίζεται με στάσεις που αποδέχονται την πολιτισμική διατήρηση (Elbe et al., 2016). Επιπλέον, υπάρχουν ενδείξεις ότι το ενισχυτικό κλίμα παρακίνησης (κλίμα παρακίνησης

προσανατολισμού στο έργο και υποστήριξης της αυτονομίας, του «ανήκειν», και της ικανότητας), έχει θετική συσχέτιση με τις πολυπολιτισμικές στάσεις όπως λ.χ. στάσεις που αποδέχονται την αλληλεπίδραση των προσφύγων με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής αλλά και με τη διατήρηση του πολιτισμού τους (Morela et al., 2017). Επιπρόσθετα, η συμπεριφορά των προπονητών που συνδέεται με την προώθηση της αυτονομίας των αθλητών, σχετίζεται αρνητικά με το στρες πολιτισμικής ενσωμάτωσης των προσφύγων (Morela et al., 2019).

Εκτός από τις θετικές επιδράσεις του κλίματος παρακίνησης στις επιπολιτισμικές στάσεις, υπάρχουν ενδείξεις ότι η προώθηση και ανάπτυξη κοινωνικο-ηθικών παραγόντων αποτελεί ένα πολλά υποσχόμενο πεδίο για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης τέτοιων στάσεων. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες επιλογής επιπολιτισμικών στάσεων είναι αξίες του κάθε ατόμου. Στο εκτός αθλητισμού περιβάλλον, μελέτες υποστηρίζουν ότι οι αξίες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση του επιπολιτισμού. Για παράδειγμα, μελέτη που έγινε σε Τούρκους μετανάστες του Βελγίου νεαρής ηλικίας, παρουσιάζει ότι η διαχωριστικότητα (seperatedness) προέβλεψε θετικές στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην πολιτισμική επαφή και η συμμόρφωση (conformity) πρόβλεψε την πολιτισμική διατήρηση (Gungor, 2007). Επιπρόσθετα, εργασία που μελέτησε την επίδραση των αξιών στη διαμόρφωση επιπολιτισμικών προσανατολισμών σε νέους Ιταλούς μαθητές, έδειξε ότι οι προσωπικές αξίες σχετίζονται θετικά. Ακόμη, μελέτες υποστηρίζουν ότι ο αθλητισμός που στοχεύει στην προώθηση αξιών μπορεί να διευκολύνει την προώθηση προ-κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών (Lee et al., 2008; Shields et al., 2018).

Σύμφωνα με τις παραπάνω αναφορές ερευνών, υπάρχουν αρκετές μελέτες που διερεύνησαν τη σχέση του κλίματος παρακίνησης και των επιπολιτισμικών στάσεων απέναντι σε μετανάστες/πρόσφυγες στο αθλητικό περιβάλλον. Επιπλέον, όσον αφορά τους κοινωνικο-ηθικούς παράγοντες, αρκετές μελέτες ασχολήθηκαν με τη σχέση αθλητικών αξιών

και προ-κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών απέναντι σε ομοεθνείς, αλλά και με την σχέση αξιών και επιπολιτισμικών στάσεων στο εκτός του αθλητισμού περιβάλλον. Παρά τα ενθαρρυντικά αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών που αφορούν τη διευκόλυνση της προώθησης των επιπολιτισμικών στάσεων, η μελέτη κοινωνικο-ηθικών παραγόντων που θα προωθούν τέτοιες στάσεις στο περιβάλλον του αθλητισμού είναι περιορισμένη. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για τη σημασία της ενσυναίσθησης στην προώθηση προ-κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών (Lay & Hoppmann, 2015; Taylor & Glen, 2020). Για αυτό τον λόγο, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της επίδρασης των αξιών που προωθούν οι προπονητές στις επιπολιτισμικές στάσεις των αθλητών τους, έχοντας ως διαμεσολαβητή τον παράγοντα της ενσυναίσθησης.

II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

1. ΑΞΙΕΣ

1.1. Ορισμός και στοιχεία των αξιών

Σύμφωνα με τους Cheng και Fleishmann (2010), οι αξίες αποτελούν κατευθυντήριες αρχές για το τι θεωρούν οι άνθρωποι σημαντικό στη ζωή. Προκειμένου λοιπόν οι ερευνητές να κατανοήσουν και να προβλέψουν τις επιλογές και τη συμπεριφορά του ατόμου, προσπάθησαν να διερευνήσουν τον παράγοντα των αξιών στις πολλές διαστάσεις τις οποίες κατέχουν. Ο Schwartz (2007) αναφέρει ότι οι αξίες μπορούν να κατανοηθούν ως στόχοι επιθυμητοί και σχετικοί με την περίσταση, οι οποίοι καθοδηγούν την επιλογή, την εκτέλεση ή την αξιολόγηση συμπεριφορών και συμβάντων στη ζωή των ατόμων. Επιπλέον, περιγράφει τις αξίες σημειώνοντας ότι κατέχουν ακόμη τέσσερα χαρακτηριστικά:

- Οι αξίες αποτελούν πιστεύω. Αλλά τα πιστεύω σχετίζονται σημαντικά με συναισθήματα και δεν είναι αντικειμενικές στεγνές ιδεολογίες.
- Οι αξίες αποτελούν σκεύασμα κινήτρων και σχετίζονται με στόχους που τα άτομα προσπαθούν να πετύχουν.
- Οι αξίες είναι αφηρημένοι στόχοι. Και το ότι είναι αφηρημένοι τους ξεχωρίζει από συγκεκριμένες νόρμες, ενέργειες και στάσεις.
- Οι αξίες ταξινομούνται στον άνθρωπο κατά σπουδαιότητα. Αυτή η ιεραρχική ταξινόμηση τις διακρίνει εξίσου από τις νόρμες και τις στάσεις.

1.2. Θεωρία Βασικών Αξιών

Η εξήγηση και η πρόβλεψη της συμπεριφοράς ενός ατόμου μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της διερεύνησης της εσωτερικής δομής των αξιών (Schwartz, 1992). Η θεωρία του Schwartz (1992), αναγνωρίζει δέκα βασικούς τύπους αξιών οι οποίες σχετίζονται με τις προτεραιότητες του ατόμου. Οι συγκεκριμένοι τύποι αξιών είναι η διέγερση, η παράδοση, ο ηδονισμός, ο αυτό-προσδιορισμός, η παγκοσμιότητα, η ασφάλεια, ο κομφορμισμός, η καλοσύνη, η επίτευξη στόχων και η δύναμη. Οι παραπάνω αξίες ταξινομούνται σε τέσσερις διαστάσεις που κάθε ζεύγος διπολικών διαστάσεων λειτουργεί αντίθετα το ένα προς το άλλο. Η αντίθεση παρουσιάζεται ως εξής: Εγωκεντρισμός (επίτευξη στόχων, δύναμη, ηδονισμός) σε αντίθεση με την υπέρβαση του εγώ (καλοσύνη, παγκοσμιότητα συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής ζωής) και διάθεση για αλλαγή (διέγερση, αυτό-προσδιορισμός) σε αντίθεση με τον συντηρητισμό (κομφορμισμός, παράδοση, ασφάλεια). Η συγκεκριμένη θεωρία του Schwartz, προτείνει ότι οι εγωκεντρικές αξίες ενισχύουν τα προσωπικά ενδιαφέροντα και την προσωπική επιτυχία, οι αξίες της υπέρβασης του εγώ προωθούν το ενδιαφέρον, τη φροντίδα για τους άλλους και την ενσυναίσθηση, οι αξίες που σχετίζονται με τη διάθεση για αλλαγή προωθούν το ενδιαφέρον για το βίωμα νέων, διαφορετικών και προκλητικών εμπειριών, ενώ οι αξίες του συντηρητισμού προωθούν τη σταθερότητα και τη στασιμότητα αντί για την εξέλιξη (Σχήμα 1).

1.3. Αξίες στον αθλητισμό

Η ενίσχυση των αξιών, η παρατήρηση προτύπων και η ανατροφοδότηση που δέχεται το αθλούμενο παιδί από το κοινωνικό του περιβάλλον, αποτελούν σημαντικοί παράγοντες καλλιέργειας της ηθικής συμπεριφοράς . Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι περισσότεροι χρησιμοποιημένες θεωρητικές προσεγγίσεις που προσπάθησαν να διερευνήσουν το παράγοντα των αξιών στο περιβάλλον του αθλητισμού είναι η θεωρία του Schwartz (1992) και η επέκτασή της (Lee & Cockman, 1995).

1.3.1. Διαδραστικό μοντέλο Αξιών στον Αθλητισμό

Η θεωρητική προσέγγιση του Schwartz (1992) παρουσιάζει ότι οι αξίες στο περιβάλλον του αθλητισμού μπορούν να επηρεάζουν τον καθορισμό στόχων και τις αποφάσεις ενός ατόμου που θα ήταν ικανές να οδηγήσουν σε ηθικές συμπεριφορές. Προκειμένου λοιπόν ο Lee να εξηγήσει συγκεκριμένα μοτίβα συμπεριφορών και να εξάγει υποθέσεις σχετικά με τη σχέση και αλληλεπίδραση του ατόμου με το περιβάλλον του, χρησιμοποίησε τη θεωρία των αξιών του Schwartz (1992) και τη θεωρία των στόχων επίτευξης για τη δημιουργία ενός κοινωνικο-ψυχολογικού μοντέλου αξιών στον αθλητισμό (Lee, 1995).

Σχετικά με το συγκεκριμένο μοντέλο, κάθε αθλούμενος δομεί το δικό του αξιακό σύστημα, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη σημασία κάθε αξίας για τον ίδιο/α. Τα ατομικά χαρακτηριστικά του ατόμου (αξιακό σύστημα, στάσεις και στόχοι επίτευξης) μπορούν να επηρεάσουν το ένα το άλλο. Παράλληλα, τα ατομικά χαρακτηριστικά μπορούν να διαφοροποιηθούν από το αξιακό σύστημα του κοινωνικού περιβάλλοντος αλλά και από το αντιλαμβανόμενο κλίμα παρακίνησης. Επιπλέον, το άτομο μπορεί να επηρεάσει τα

χαρακτηριστικά του περιβάλλοντός του αντίστοιχα. Η παραπάνω αλληλεπίδραση οδηγεί σε ορισμένες γνωστικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές συνέπειες (Σχήμα 2).

1.3.2. Θεωρητική προσέγγιση Αθλητικών Αξιών

Με βάση το Διαδραστικό Μοντέλο Αξιών στον Αθλητισμό του Lee (1995), πραγματοποιήθηκε μελέτη σε έφηβους αθλητές/τριες οι οποίοι συμμετείχαν σε ποικίλα αθλήματα (Lee & Cockman, 1995). Στη συγκεκριμένη έρευνα προέκυψαν 18 αξίες μετά από την εφαρμογή ηθικών διλημμάτων. Οι παραπάνω αξίες κατανεμήθηκαν σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες είναι: α) Ηθικές αξίες (τιμιότητα, υπακοή, διατήρηση συμβολαίου), β) αξίες ικανότητας (επίτευξη, επίδειξη ικανότητας) και γ) αξίες κοινωνικής αναγνώρισης (δημόσια εικόνα, νίκη). Η δημιουργία των παραπάνω αξιών βασίστηκε στη δομή των βασικών αξιών του Schwartz (1992). Επεξηγηματικά, οι ηθικές αξίες σχετίζονται με τις δεοντολογικές αντιλήψεις του ατόμου, οι αξίες ικανότητας σχετίζονται με τον τρόπο που το άτομο θα επιτύχει αυτό που πιστεύει ότι μπορεί να καταφέρει και οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης αναφέρονται σε αξίες που σχετίζονται με την αναγνώριση από το κοινωνικό σύνολο (Σχήμα 3). Το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο των αθλητικών αξιών αναπτύχθηκε και σε μεταγενέστερες μελέτες, όπως και εργαλεία μέτρησης των παραπάνω αξιών (Lee et al., 2000, 2008).

Οι τύποι των αξιών που έχουν κοινό προσανατολισμό αναμένεται ότι θα συνδέονται με σχετιζόμενα κίνητρα. Αντίθετα, αν οι αξίες περιλαμβάνουν μη κοινά στοιχεία, θα συνδέονται με διαφορετικούς τύπους κινήτρων. Για παράδειγμα, οι ηθικές αξίες και οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης βρίσκονται σε αντίθετο προσανατολισμό, επομένως, υπάρχουν ενδείξεις ότι θα οδηγούν και σε αντίθετες κατευθύνσεις.

2. ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

2.1. Θεωρητικά μοντέλα ενσωμάτωσης και επιπολιτισμού

Στη σύγχρονη βιβλιογραφία υπάρχουν διάφορα θεωρητικά μοντέλα που σχετίζονται με την ερμηνεία και την εξήγηση της ενσωμάτωσης. Ωστόσο, οι επικρατέστερες θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν χρησιμοποιηθεί και στο περιβάλλον του αθλητισμού είναι τρεις: Το μοντέλο αφομοίωσης του Gordon (1964), το μοντέλο της ενσωμάτωσης-πολυπολιτισμικότητας του Berry (1980, 1997) και το μοντέλο της κοινωνικής ενσωμάτωσης (Elling et al., 2001). Κάποιες από τις μελέτες που έχουν χρησιμοποιηθεί τα παραπάνω μοντέλα στο περιβάλλον του αθλητισμού είναι η έρευνα των Ito, Nagawa, Kitamura και Walker (2011), η έρευνα των Kouli και Papaioannou (2009), και η μελέτη των Walseth και Fasting (2004) αντίστοιχα.

2.1.1. Μοντέλο αφομοίωσης

Το μοντέλο αφομοίωσης του Gordon (1964) προτείνει μερικές υποδιεργασίες για την επίτευξη της αφομοίωσης. Αυτές είναι η πολιτισμική αφομοίωση, η δευτερεύουσα δομική αφομοίωση, η πρωταρχική δομική αφομοίωση και η συζυγική αφομοίωση. Το παραπάνω μοντέλο εξηγεί ότι ο επιπολιτισμός του εισερχόμενου πληθυσμού στηρίζεται σε δύο παράγοντες: Από τη διατήρηση της κουλτούρας ενός ατόμου στην υιοθέτηση της κουλτούρας της κοινωνίας υποδοχής. Παρόλα αυτά, στο παραπάνω μοντέλο έχει ασκηθεί κριτική (LaFromboise et al., 1993) καθώς παρουσιάζεται ότι η επιτυχημένη αφομοίωση απαιτεί πλήρη υιοθέτηση των στοιχείων πολιτισμού της κοινωνίας υποδοχής και έχει χαρακτηριστεί ως εθνοκεντρικό (Alba & Nee, 1997).

2.1.2. Μοντέλο ενσωμάτωσης-πολυπολιτισμικότητας

Ένα πιο πρόσφατο μοντέλο αποτελεί το μοντέλο του Berry (1997) το οποίο περιγράφει πως η διαδικασία επιπολιτισμού ανάμεσα σε δύο ομάδες διαφορετικού πολιτισμού σχετίζεται με τη στάση που θα ακολουθήσουν ανάμεσα σε δύο διαφορετικές διαστάσεις: Στο κατά πόσο ο εισερχόμενος πληθυσμός επιθυμεί να διατηρήσει τα στοιχεία του δικού του πολιτισμού και κατά πόσο επιθυμεί να έρθει σε αλληλεπίδραση με τα άτομα και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μια επιτυχημένη ενσωμάτωση, που θεωρείται ως η αποτελεσματικότερη στρατηγική επιπολιτισμού για τους μετανάστες/πρόσφυγες, χρειάζεται την πρόθεση για διατήρηση των στοιχείων του πολιτισμού και παράλληλα τη διάθεση για αλληλεπίδραση με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Η στρατηγική κατά την οποία τα άτομα παρουσιάζουν υψηλή τάση να αλληλεπιδράσουν με τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής και παράλληλα να αποποιηθούν τον δικό τους πολιτισμό ονομάζεται αφομοίωση. Αντίθετα, η στρατηγική κατά την οποία οι μετανάστες/πρόσφυγες επιθυμούν να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους με την παράλληλη αποφυγή να έρθουν σε επαφή με άτομα της χώρας υποδοχής ονομάζεται διαχωρισμός. Τέλος, η στρατηγική κατά την οποία ο εισερχόμενος πληθυσμός αποποιείται τον πολιτισμό του και ταυτόχρονα δεν επιθυμεί να έχει επαφή με την κοινωνία υποδοχής ονομάζεται περιθωριοποίηση.

Επιπρόσθετα, ο Berry υποστηρίζει ότι οι στρατηγικές που θα ακολουθήσει ο εισερχόμενος πληθυσμός εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις ενέργειες και τις επιλογές του πλθυσμού της χώρας υποδοχής. Για αυτό τον λόγο, το συγκεκριμένο μοντέλο προσδιορίζει τέσσερις ανάλογες στρατηγικές που μπορεί να υιοθετήσει ο πληθυσμός της χώρας υποδοχής για τη διευκόλυνση του επιπολιτισμού του εισερχόμενου πληθυσμού. Αυτές είναι α) ο πολύ-πολιτισμός, κατά τον οποίο η κοινωνία υποδοχής επιτρέπει στους μετανάστες/πρόσφυγες να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους και παράλληλα να αλληλεπιδρούν με τον δικό τους, β) το

«melting-pot», κατά το οποίο η κοινωνία υποδοχής δεν επιτρέπει στους μετανάστες/πρόσφυγες να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους αλλά τους ωθεί στο να αφομοιώσουν τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής, γ) ο διαχωρισμός, όπου η κοινωνία υποδοχής επιθυμεί οι μετανάστες/πρόσφυγες να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους αλλά χωρίς να έρχονται σε επαφή με τον δικό τους και δ) η περιθωριοποίηση, κατά την οποία η κοινωνία υποδοχής προσπαθεί να εφαρμόσει στρατηγικές αφομοίωσης στην κοινωνία των μεταναστών/προσφύγων προωθώντας τον αποκλεισμό τους.

Οι Bourhis, Moise, Perreault and Senecal (1997), με επέκταση του επιπολιτισμικού μοντέλου του Berry, εστιάζουν στη σημαντικότητα των κινήσεων της κοινωνίας υποδοχής για τον επιπολιτισμό των μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρουν ότι οι επιπολιτισμικές προτιμήσεις του πληθυσμού της χώρας υποδοχής μπορούν να επηρεάσουν τις αντίστοιχες προτιμήσεις των μεταναστών/προσφύγων (Bourhis et al., 2009). Επομένως, παρουσιάζουν τη σημασία του ταιριάσματος των προτιμήσεων των δύο κοινωνικών συνόλων για τη διευκόλυνση του επιπολιτισμού (Bourhis et al., 1997) αλλά και την πρόθεση για αποδοχή και προσαρμογή.

2.1.3. Μοντέλο κοινωνικής ενσωμάτωσης

Το μοντέλο της Elling (2001) προκειμένου να ορίσει την κοινωνική ενσωμάτωση προτείνει τρεις κατευθύνσεις οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους. Αυτές είναι: Η δομική ενσωμάτωση, η κοινωνικο-πολιτισμική ενσωμάτωση και η κοινωνικο-συναισθηματική ενσωμάτωση. Η δομική ενσωμάτωση σχετίζεται με το πόσο ένα ή περισσότερα άτομα συμμετέχουν σε δραστηριότητες όπως εκπαίδευση ή αθλητισμός. Η κοινωνικο-πολιτισμική ενσωμάτωση σχετίζεται με το κατά πόσο ένα άτομο αναγνωρίζει ατομικά χαρακτηριστικά, αποδέχεται τις πολιτισμικές διαφορές και σέβεται τις αξίες και την ταυτότητα οποιουδήποτε

ατόμου. Ενώ, όταν τα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου αναπτύσσουν κοινωνικές σχέσεις με άτομα που έχουν διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία, ονομάζεται συναισθηματική ενσωμάτωση.

3. ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ

3.1. Θεωρία Ενσυναίσθησης

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, μία σημαντική παράμετρος που διευκολύνει την εμφάνιση προκοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών είναι η ενσυναίσθηση (Hoffman, 2001; Lay & Horpmann, 2015; Taylor & Glen, 2020). Πολλοί ερευνητές προσπάθησαν να ορίσουν την ενσυναίσθηση, με τον πιο αποδεκτό ορισμό να είναι αυτός των Eisenberg και Strayer (1987): Ενσυναίσθηση είναι μια συναισθηματική αντίδραση που προέρχεται από την κατανόηση της συναισθηματικής κατάστασης κάποιου άλλου ατόμου και σχετίζεται με τα νυν ή αναμενόμενα αισθήματά του.

Με βάση τους Davis (1983) και Eisenberg (2000), η ενσυναίσθηση εμπεριέχει γνωστικά και συναισθηματικά στοιχεία, με τα πρώτα να ορίζονται ως αντίληψη οπτικής (perspective taking) ή γνωστική ενσυναίσθηση και τα δεύτερα ως ενσυναισθητική ανησυχία (empathic concern) ή συναισθηματική ενσυναίσθηση. Από τη μία, η αντίληψη οπτικής σχετίζεται με το χαρακτηριστικό της αντίληψης των αισθημάτων και της ψυχολογικής κατάστασης κάποιου άλλου. Από την άλλη, η ενσυναισθητική ανησυχία εκφράζεται αυθόρμητα και οδηγεί στο βίωμα της συναισθηματικής κατάστασης κάποιου άλλου. Τέλος, στην παρούσα εργασία υιοθετείται μία ακόμη κατηγορία ενσυναίσθησης που προτείνει ο Ekman (2003), αυτή της συμπνετικής ενσυναίσθησης κατά την οποία το άτομο παρουσιάζει διάθεση για επίδειξη συμπόνιας για την ψυχολογική κατάσταση κάποιου άλλου. Σύμφωνα με τον ίδιο, για την πραγμάτωση της συναισθηματικής και συμπνετικής ενσυναίσθησης είναι

απαραίτητη η γνωστική ενσυναίσθηση και για την επίδειξη συμπονετικής ενσυναίσθησης πρέπει να προϋπάρχει η συναισθηματική ενσυναίσθηση (Ekman, 2003).

3.2. Θεωρητικό μοντέλο ενσυναίσθησης, στάσεων και δράσης

Για την διερεύνηση των θετικών επιδράσεων την ενσυναίσθησης απέναντι στις προ-κοινωνικές στάσεις και συμπεριφορές, ο Batson και οι συνεργάτες του (2002) προτείνουν το θεωρητικό μοντέλο «Ενσυναίσθηση-Στάσεις-Δράση» (ΕΣΔ). Το συγκεκριμένο μοντέλο εξηγεί ότι όταν ένα άτομο α. υιοθετεί την οπτική ενός άλλου ατόμου που βρίσκεται σε ανάγκη και βιώνει αυξημένα αισθήματα ενσυναίσθησης για αυτόν β. αυτό οδηγεί σε αυξημένη εκτίμηση της ευημερίας του ατόμου και η συγκεκριμένη κατάσταση οδηγεί με τη σειρά της σε γ. θετικές στάσεις απέναντι σε μία διαφορετική κοινωνική ομάδα από τη δική του. Επίσης, δ. αυτές οι στάσεις οδηγούν σε αυξημένο κίνητρο του ατόμου να βοηθάει άλλα μέλη αυτής της κοινωνικής ομάδας.

Το παραπάνω μοντέλο αποτελεί σημαντική πηγή πληροφοριών για την κατανόηση και περαιτέρω διερεύνηση των θετικών επιδράσεων της ενσυναίσθησης στις διαπροσωπικές σχέσεις των ατόμων από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες.

4. ΣΥΝΔΙΑΣΤΙΚΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Σύμφωνα με τους Bredemeier και Shields (2006), ο αθλητισμός αποτελεί σημαντική παράμετρο ανάπτυξης ηθικο-κοινωνικών δεξιοτήτων και συμπεριφορών κυρίως σε άτομα παιδικών και εφηβικών ηλικιών. Υπάρχουν ενδείξεις, πως η προώθηση ηθικών αξιών και ηθικών συμπεριφορών στο περιβάλλον του αθλητισμού, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικές προκοινωνικές στάσεις και συμπεριφορές.

Πρόσφατη μελέτη των Shields, Funk και Bredemeier (2018) σε διακολλεγιακούς αθλητές, έδειξε ότι η ωριμότητα ηθικού συλλογισμού, η υψηλή εκτίμηση ηθικών αξιών η ηθική ταυτότητα και ο προσανατολισμός διεκδίκησης συντροφικότητας σχετίζονται θετικά με προκοινωνικές συμπεριφορές. Αντιθέτως, η ωριμότητα ηθικού συλλογισμού, η αξιολόγηση ηθικών αξιών, η ηθική ταυτότητα και ο συντροφικός προσανατολισμός σχετίζονται αρνητικά με αντικοινωνικές συμπεριφορές. Επιπλέον, μελέτη των Lee, Whitehead, Ντουμάνη και Χατζηγεωργιάδη (2008) που πραγματοποιήθηκε σε νεαρούς αθλητές συλλόγων και σχολείων παρουσίασε θετική πρόβλεψη των ηθικών αξιών και των αξιών ικανότητας στις προκοινωνικές συμπεριφορές. Παράλληλα, παρουσίασε αρνητική πρόβλεψη των ηθικών αξιών και θετική πρόβλεψη των αξιών κοινωνικής αναγνώρισης στις αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Στο εκτός αθλητισμού περιβάλλον, υπάρχουν ενδείξεις, ότι οι αξίες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση της πολιτισμικής ενσωμάτωσης. Για παράδειγμα, μελέτη που έγινε σε Τούρκους μετανάστες του Βελγίου νεαρής ηλικίας, παρουσιάζει ότι η διαχωριστικότητα (seperatedness) προέβλεψε θετικές στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην πολιτισμική αλληλεπίδραση και η συμμόρφωση (conformity) πρόβλεψε την πολιτισμική διατήρηση (Gungor, 2007). Ακόμη, εργασία που μελέτησε την επίδραση των αξιών στη διαμόρφωση προσανατολισμών πολιτισμικής ενσωμάτωσης σε νέους Ιταλούς

μαθητές, έδειξε ότι οι προσωπικές αξίες σχετίζονται θετικά. Πιο συγκεκριμένα, η αξία της αυτό-υπέρβασης, διευκολύνει την ανάπτυξη του θετικού προσανατολισμού απέναντι στην ενσωμάτωση, στην ανάπτυξη του μετασχηματισμού της και την ανάπτυξη του ατομικισμού. Αντίθετα, η αυτό-υπέρβαση εξασθενεί την υιοθέτηση του προσανατολισμού της αφομοίωσης, του διαχωρισμού και του αποκλεισμού. Επιπρόσθετα, αξίες που σχετίζονται με τη διατήρηση, προωθούν την ανάπτυξη του προσανατολισμού της αφομοίωσης, του διαχωρισμού και του αποκλεισμού και μειώνουν την ανάπτυξη των προσανατολισμών της ενσωμάτωσης και του ατομικισμού (Sapienza et al., 2010).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η θετική επίδραση που έχει η προώθηση αξιών στην ενίσχυση προκοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών, οδήγησε την επιστημονική κοινότητα στη δημιουργία προγραμμάτων τα οποία θα στόχευαν στην εκπαίδευση αξιών σε μαθητές και αθλητές. Για παράδειγμα, σε σχολείο της Λιθουανίας που εφαρμόστηκε το πρόγραμμα Ολυμπιακής εκπαίδευσης σε νέους αθλητές/τριες, οι συμμετέχοντες που το παρακολούθησαν παρουσίασαν υψηλότερες τιμές στις ανθρώπινες αξίες του Ολυμπισμού, τις κοινωνικές αρετές του Ολυμπισμού, την ατομική επιδίωξη τελειότητας και την προκοινωνική συμπεριφορά στον αθλητισμό (Šukys & Majauskien, 2014). Ακόμη, στα πλαίσια προγράμματος της Ολυμπιακής εκπαίδευσης σε Ελληνικά σχολεία, πραγματοποιήθηκε παρέμβαση με σκοπό την προώθηση του “fair play”. Τα αποτελέσματα του προγράμματος έδειξαν ότι υπήρξε στατιστικά σημαντική βελτίωση στους μαθητές που ήταν στην ομάδα παρέμβασης, στις αναφερόμενες “fair play” συμπεριφορές, στην υποστήριξη της τάξης και στην αυτονομία. Επιπρόσθετα, πραγματοποιήθηκε και επαναλαμβανόμενη μέτρηση η οποία έδειξε ότι τα αποτελέσματα διατηρήθηκαν και δύο μήνες μετά τη λήξη της παρέμβασης (Hassandra et al., 2007). Επιπλέον, σε περιοχές της ανατολικής Αφρικής, δημιουργήθηκε το πρόγραμμα *Sport Works Chad* σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR). Το παραπάνω πρόγραμμα, στόχευε και πέτυχε την

αύξηση της πρόσβασης των προσφύγων σε αθλητικές δραστηριότητες, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων ειρήνης (π.χ. fair play, ομαδικότητα), της κοινωνικής συνοχής και επίλυσης συγκρούσεων (SDP IWG, 2007).

Όσον αφορά την επίδραση της ενσυναίσθησης σε προ-κοινωνικές παραμέτρους, η μελέτη των Kavussanu και Boardley (2009) που έγινε σε αθλητές/τριες διαφόρων ομαδικών αθλημάτων, έδειξε ότι στο περιβάλλον του αθλητισμού, η ενσυναίσθηση σχετίζεται θετικά με προ-κοινωνικές συμπεριφορές απέναντι στους αντιπάλους. Αντιθέτως, τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι η ενσυναίσθηση σχετίζεται αρνητικά με αντικοινωνικές συμπεριφορές απέναντι σε συμπαίκτες και αντιπάλους. Παρόμοια αποτελέσματα βρέθηκαν και στην έρευνα των Sezen-Balcikanli και Sezen (2019) που έγινε σε νεαρούς αθλητές χόκεϊ 13-18 ετών. Η ενσυναίσθηση παρουσίασε θετική συσχέτιση με τις προκοινωνικές συμπεριφορές απέναντι σε συμπαίκτες και αντιπάλους και αρνητική συσχέτιση με τις αντικοινωνικές συμπεριφορές απέναντί τους. Συμπληρωματικά, σύμφωνα με τους Pettigrew και Tropp (2008), υπάρχουν ενδείξεις ότι η ενσυναίσθηση ενισχύει τις σχέσεις των ατόμων ενός κοινωνικού συνόλου και συνεισφέρει στη μείωση προκαταλήψεων που μπορεί να υπάρχουν ανάμεσά τους.

Σχετικά με τον πληθυσμό των προσφύγων, έρευνα των Taylor και Glen (2019) που πραγματοποιήθηκε σε δημοτικά σχολεία της Βόρειας Ιρλανδίας, έδειξε ότι η ομάδα παρέμβασης που είχε σκοπό την προώθηση της ενσυναίσθησης, παρουσίασε υψηλότερες τιμές στις θετικές στάσεις απέναντι σε πρόσφυγες συγκριτικά με την ομάδα ελέγχου.

Εν κατακλείδι, υπάρχουν ενδείξεις, ότι οι παραπάνω παράμετροι μπορούν να σχετίζονται και με τις διαπροσωπικές σχέσεις κοινωνικών συνόλων. Για παράδειγμα, η δημιουργία ενσυναισθητικού ενδιαφέροντος προς την ομάδα μειονότητας, μπορεί να προκαλέσει θετικά αισθήματα απέναντι στη συγκεκριμένη ομάδα (Dovidio et al., 2004).

Επιπρόσθετα, οι υψηλές τιμές ενσυναίσθησης συνδέονται με θετικές στάσεις απέναντι σε

ομάδες που είναι στο επίκεντρο επίκρισης και αυτές οι στάσεις οδηγούν στην παρακίνηση για παροχή βοήθειας (Batson et al., 2002).

III. ΣΗΜΑΣΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, προκύπτει ότι υπάρχει αρκετό ερευνητικό ενδιαφέρον σχετικά με την επίδραση κοινωνικό-ηθικών παραγόντων σε προ-κοινωνικές στάσεις απέναντι σε ομοεθνείς, ενώ σχετικά με τον επιπολιτισμό των προσφύγων, μεγαλύτερη σημασία έχει δοθεί στην επίδραση του κλίματος παρακίνησης. Παρόλα αυτά, η μελέτη της επίδρασης κοινωνικο-ηθικών παραγόντων σε προ-κοινωνικές στάσεις απέναντι στους πρόσφυγες στον αθλητισμό, είναι περιορισμένη. Η σημασία της παρούσας εργασίας έγκειται στην κάλυψη του συγκεκριμένου ερευνητικού κενού. Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία προσδίδει στην έρευνα η χρονική περίοδος στην οποία πραγματοποιείται, καθώς η μεγάλη εισροή προσφύγων στην ελληνική κοινωνία, συνιστά την προσαρμογή των προπονητικών μοντέλων για την ομαλότερη ενσωμάτωσή τους σε αθλητικές δομές και κατά συνέπεια, στην κοινωνία.

IV. ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι η διερεύνηση της επίδρασης των αξιών που προωθούν οι προπονητές, στις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης των αθλητών/τριών τους έχοντας ως διαμεσολαβητή την παράμετρο της ενσυναίσθησης. Τα ευρήματα της συγκεκριμένης μελέτης, θα συνεισφέρουν στην εκπόνηση μελλοντικών παρεμβάσεων που θα διευκολύνουν την υιοθέτηση θετικών στάσεων πολιτισμικής ενσωμάτωσης από τους αθλητές/τριες.

V. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με τα ερευνητικά κενά, προκύπτουν προς εξέταση οι παρακάτω υποθέσεις:

Ερευνητικές Υποθέσεις

1. Οι ηθικές αξίες και οι αξίες ικανότητας που προωθούνται από τον προπονητή, θα προβλέπουν θετικά τις στάσεις πολιτισμικής επαφής και τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης των αθλητών/τριών, ενώ οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης θα τις προβλέπουν αρνητικά.
2. Η ενσυναίσθηση θα έχει θετική σχέση με τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας που προωθούνται από τον προπονητή, τις στάσεις πολιτισμικής επαφής και τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης των αθλητών/τριών.
3. Η ενσυναίσθηση θα έχει μερικό διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση ανάμεσα στις αξίες που προωθούνται από τον προπονητή και τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης των αθλητών/τριών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1. ΜΕΘΟΔΟΣ

2.1.1. Συμμετέχοντες

Στην παρούσα έρευνα, συμμετείχαν 255 έφηβοι αθλητές ποδοσφαίρου ηλικίας 13-18 ετών ($M = 14.45$, $SD = 1.96$). Η επικρατέστερη εθνικότητα των αθλητών ήταν η Ελληνική, ενώ οι υπόλοιπες εθνικότητες ήταν Αλβανική, Αυστριακή, Αγγλική και Γεωργιανή. Οι συμμετέχοντες είναι αθλητές/τριες ποδοσφαίρου από ερασιτεχνικές και επαγγελματικές ακαδημίες της κεντρικής και βόρειας Ελλάδας.

2.1.2. Εργαλεία μέτρησης

Ερωτηματολόγιο Αθλητικών Αξιών Νεολαίας -2

Για την εκτίμηση των αξιών που προωθούν οι προπονητές ποδοσφαίρου στους αθλητές τους χρησιμοποιήθηκε η σύντομη μορφή του Ερωτηματολογίου Αξιών στον Αθλητισμό -2 (YSVQ-2; Lee et al., 2008). Το παραπάνω ερωτηματολόγιο αξιολογεί τρεις παράγοντες: τις ηθικές αξίες (π.χ. Ο προπονητής μου πιστεύει ότι στον αθλητισμό είναι σημαντικό να δείχνουμε σωστή αθλητική συμπεριφορά), τις αξίες ικανότητας (π.χ. Ο προπονητής μου πιστεύει ότι στον αθλητισμό είναι σημαντικό να βελτιώνουμε την απόδοσή μας) και τις αξίες κοινωνικής αναγνώρισης (π.χ. Ο προπονητής μου πιστεύει ότι στον αθλητισμό είναι σημαντικό να δείχνουμε ότι είμαστε καλύτεροι από τους άλλους).

Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο δίνονται σε 7-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (1-διαφωνώ απόλυτα έως 7-συμφωνώ απόλυτα) και αποτελείται από δεκατρείς ερωτήσεις (πέντε ερωτήσεις για τον παράγοντα ηθικές αξίες, τέσσερις ερωτήσεις για τον παράγοντα αξίες ικανότητας και τέσσερις ερωτήσεις για τον παράγοντα αξίες κοινωνικής αναγνώρισης). Το ερωτηματολόγιο έχει δείξει υψηλούς δείκτες αξιοπιστίας, εγκυρότητας και εσωτερικής

συνοχής στην αγγλική γλώσσα (Lee et al., 2008). Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου στην Ελληνική γλώσσα εξετάστηκε σε διερευνητική-πilotική μελέτη που διενεργήθηκε στα πλαίσια διδακτορικής διατριβής (Βατάλη, 2014).

Κλίμακα Επιπολιτισμού για τον Πληθυσμό της Χώρας Υποδοχής

Για την εκτίμηση των επιπολιτισμικών στάσεων των νεαρών αθλητών/τριών, χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Επιπολιτισμού για τον Πληθυσμό της Χώρας Υποδοχής (HCAS; Montreuil & Bourhis, 2001). Στην παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήθηκε η προσαρμοσμένη μορφή του ερωτηματολογίου για πληθυσμό εφήβων, στην Ελληνική γλώσσα (Morela et al., 2021). Η συγκεκριμένη κλίμακα αξιολογεί δύο παραμέτρους: την διατήρηση της κουλτούρας (π.χ. Εσύ συμφωνείς με την ιδέα, οι πρόσφυγες να διατηρήσουν την κουζίνα τους;) και την αλληλεπίδραση της κουλτούρας (π.χ. Εσύ συμφωνείς με την ιδέα, οι πρόσφυγες στο διάλειμμα να παίζουν με τους Έλληνες;).

Στην παραπάνω κλίμακα, οι απαντήσεις δίνονται σε 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (1-διαφωνώ απόλυτα έως 5-συμφωνώ απόλυτα) και αποτελείται από 16 ερωτήσεις, 8 για κάθε παράγοντα πολιτισμικής ενσωμάτωσης. Η Ελληνική έκδοση του ερωτηματολογίου, έχει παρουσιάσει καλούς δείκτες ψυχομετρικής συνοχής σε εφήβους, μέσα από στοιχεία εγκυρότητας και αξιοπιστίας παραγόντων.

Ερωτηματολόγιο Ενσυναίσθησης για Παιδιά και Εφήβους

Τέλος, για την εκτίμηση της ενσυναίσθησης των ποδοσφαιριστών, χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Ενσυναίσθησης για Παιδιά και Εφήβους (EmQue-CA; Overgaauw et al., 2017). Η παραπάνω κλίμακα αξιολογεί τρεις παράγοντες: την συναισθηματική ενσυναίσθηση (π.χ. Όταν ένας φίλος μου κλαίει, μου έρχεται κι εμένα να κλάψω) μετρώντας κατά πόσο

κάποιος νιώθει το συναίσθημα ενός άλλου, την γνωστική ενσυναίσθηση (π.χ. Αν ένας φίλος μου είναι λυπημένος, συνήθως καταλαβαίνω γιατί είναι έτσι), μετρώντας αν κάποιος καταλαβαίνει γιατί ένας συνάνθρωπός του βρίσκεται σε δυσφορία και την πρόθεση για παρηγοριά (Όταν ένας φίλος μου αισθάνεται λυπημένος, θέλω να κάνω κάτι για να νιώσει καλύτερα) η οποία αξιολογεί κατά πόσο κάποιος τείνει να στηρίζει κάποιον που βρίσκεται σε ανάγκη.

Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο δίνονται σε 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (1-δεν ισχύει καθόλου για μένα έως 5-ισχύει απόλυτα για μένα) και αποτελείται από 14 ερωτήσεις (έξι ερωτήσεις για τον παράγοντα συναισθηματική ενσυναίσθηση, τρεις ερωτήσεις για τον παράγοντα γνωστική ενσυναίσθηση και πέντε ερωτήσεις για τον παράγοντα πρόθεση για παρηγοριά). Η κλίμακα έχει δείξει καλούς δείκτες αξιοπιστίας, εγκυρότητας και εσωτερικής συνοχής στην Αγγλική γλώσσα (Overgaauw et al., 2017).

2.1.3. Διαδικασία διεξαγωγής της έρευνας

Η διεξαγωγή της έρευνας εγκρίθηκε από την Επιτροπή βιοηθικής του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το έτος 2020-2021 σε επαγγελματικές και ερασιτεχνικές ακαδημίες ποδοσφαίρου της κεντρικής και βόρειας Ελλάδας. Για τη συμμετοχή των ακαδημιών στην παρούσα μελέτη, προσεγγίστηκαν προπονητές και ιδιοκτήτες ομάδων που πιθανόν να ενδιαφέρονταν να την υποστηρίξουν. Επιπρόσθετα, προσεγγίστηκαν και γυναικεία τμήματα για τη συμμετοχή αθλητών και των δύο φύλλων. Πριν συμπληρώσουν οι συμμετέχοντες τα ερωτηματολόγια, ο ερευνητής τους ενημέρωσε για την προαιρετική συμμετοχή τους στην έρευνα και για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων, με την τήρηση της ανωνυμίας. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων διήρκεσε δεκαπέντε με είκοσι λεπτά. Ξεκινώντας, οι αθλητές συμπλήρωσαν ερωτήσεις που αφορούσαν τα δημογραφικά τους στοιχεία. Το πρώτο κατά

σειρά ερωτηματολόγιο αφορούσε τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης απέναντι στους πρόσφυγες, ακολούθησε το ερωτηματολόγιο ενσυναίσθησης για παιδιά και εφήβους και το ερωτηματολόγιο αθλητικών αξιών νεολαίας -2.

2.1.4. Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων

Για την ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων της παρούσας μελέτης χρησιμοποιήθηκε το Στατιστικό Πακέτο για Κοινωνικές Επιστήμες (έκδοση 21) (IBM SPSS Statistics v.21.0). Για την εξέταση των υποθέσεων πραγματοποιήθηκαν ιεραρχικές αναλύσεις πολλαπλής παλινδρόμησης (το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε ως $p < .05$) και ανάλυση συσχετίσεων (το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε ως $p < .01$).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.1.1. Περιγραφική Στατιστική και Συσχετίσεις

Τα αποτελέσματα σχετικά με τις αντιλαμβανόμενες αξίες που προωθούν οι προπονητές παρουσίασαν υψηλές τιμές στις αξίες ικανότητας, τις ηθικές αξίες και την ταπεινότητα. Παράλληλα, όσον αφορά τις αξίες κοινωνικής αναγνώρισης, παρουσιάστηκαν μέτριες τιμές. Σχετικά με τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης, τα αποτελέσματα έδειξαν υψηλές τιμές στις στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης και μέτριες προς υψηλές τιμές στις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης.

Για την εξέταση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Pearson. Αρχικά, η ενσυναίσθηση βρέθηκε να έχει μέτριες θετικές σχέσεις με τις ηθικές αξίες ($r = .34$), τις αξίες ικανότητας ($r = .33$) και την ταπεινότητα ($r = .30$). Επιπρόσθετα, η ταπεινότητα βρέθηκε να έχει υψηλές θετικές σχέσεις με τις ηθικές αξίες ($r = .75$) και τις αξίες ικανότητας ($r = .71$), ενώ οι αξίες ικανότητας βρέθηκε να σχετίζονται θετικά με τις ηθικές αξίες ($r = .75$).

Όσον αφορά τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης, οι στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης βρέθηκε να έχουν μέτριες σχέσεις με τις αξίες ικανότητας ($r = .53$), τις ηθικές αξίες ($r = .50$), την ταπεινότητα ($r = .43$) και την ενσυναίσθηση ($r = .40$). Παράλληλα, οι στάσεις πολιτισμικής διατήρησης βρέθηκε να έχουν χαμηλή προς μέτρια σχέση με την ταπεινότητα ($r = .28$) και την ενσυναίσθηση ($r = .29$), μέτρια σχέση με τις ηθικές αξίες ($r = .34$) και τις αξίες ικανότητας ($r = .33$) και υψηλή σχέση με τις στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης ($r = .67$). Όλες οι συσχετίσεις παρουσιάστηκαν με στατιστική σημαντικότητα $p < .01$.

Πίνακας 1. Περιγραφικά στατιστικά και συσχετίσεις για όλες τις μεταβλητές

Μεταβλητές	M	TA	alpha	1	2	3	4	5	6
1. Ηθικές αξίες	4.41	.66	.84	-					
2. Αξίες ικανότητας	4.47	.63	.79	.75**	-				
3. Αξίες κοινωνικής αναγνώρισης	3.13	1.20	.73	-.04	.04	-			
4. Ταπεινότητα	4.38	.60	.38	.75**	.71**	.02	-		
5. Ενσυναίσθηση	3.68	.64	.89	.34**	.33**	.08	.30**	-	
6. Στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης	4.06	.64	.90	.50**	.53**	.05	.43**	.40**	-
7. Στάσεις πολιτισμικής διατήρησης	3.73	.63	.83	.34**	.33**	-.00	.28**	.29**	.67**

Διαφορές ως προς το φύλο και την επαφή με πρόσφυγες.

Φύλο

Ανάλυση διακύμανσης για την εξέταση διαφορών στις Πολιτισμικές Στάσεις ως προς το φύλο έδειξε στατιστικά σημαντική επίδραση, $F(2, 251) = 4.11, p < .05$. Εξέταση των μονομεταβλητών αναλύσεων έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές τόσο για τις Στάσεις Πολιτισμικής Διατήρησης, $F(1, 253) = 6.11, p < .05$, όσο και για τις Στάσεις Πολιτισμικής Αλληλεπίδρασης, $F(1, 253) = 7.49, p < .01$, με τα κορίτσια να έχουν θετικότερες στάσεις από το αγόρια. Οι μέσοι όροι αγοριών και κοριτσιών εμφανίζονται στον Πίνακα 2.

Παρουσία προσφύγων στη σχολική τάξη

Ανάλυση διακύμανσης για την εξέταση διαφορών στις Πολιτισμικές Στάσεις ως προς την παρουσία προσφύγων στη σχολική τάξη έδειξε στατιστικά σημαντική επίδραση, $F(2, 217) = 3.84, p < .05$. Εξέταση των μονομεταβλητών αναλύσεων έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές τόσο για τις Στάσεις Πολιτισμικής Διατήρησης, $F(1, 219) = 6.04, p < .05$, με τους συμμετέχοντες με πρόσφυγες στην τάξη να έχουν λιγότερο θετικές στάσεις από τους συμμετέχοντες χωρίς πρόσφυγες στην τάξη, αλλά όχι στατιστικά σημαντικές διαφορές για τις Στάσεις Πολιτισμικής Αλληλεπίδρασης, $F(1, 219) = 0.51, p = .48$. Οι μέσοι όροι αγοριών και κοριτσιών εμφανίζονται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2. Φύλο και παρουσία προσφύγων στη σχολική τάξη

Μεταβλητές	Φύλο		Επαφή με πρόσφυγες	
	Αγόρια	Κορίτσια	Όχι	Ναι
1. Στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης	4.03	4.43	4.10	4.02
2. Στάσεις πολιτισμικής διατήρησης	3.70	4.06	3.78	3.48

3.1.2. Εξέταση υποθέσεων

Προκειμένου να διερευνηθεί η πιθανή πρόβλεψη των Αξιών που προωθούν οι προπονητές ως προς τις Στάσεις Πολιτισμικής Ενσωμάτωσης των αθλητών/τριών αλλά και ο ρόλος της Ενσυναίσθησης, χρησιμοποιήθηκε ιεραρχική πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης. Στο πρώτο στάδιο της ανάλυσης, οι ηθικές αξίες, οι αξίες ικανότητας, οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης και η ταπεινότητα που προωθούνται από τον προπονητή προέβλεψαν το 31% των στάσεων πολιτισμικής αλληλεπίδρασης των αθλητών/τριών, με τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας να είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες ($b = .23, p < .05$ και $b = .35$ αντίστοιχα). Στο δεύτερο στάδιο της ανάλυσης, η εισαγωγή του παράγοντα της

ενσυναίσθησης αύξησε την πρόβλεψη στο 35% της μεταβλητότητας. Οι προβλεπτικοί παράγοντες που παρουσιάζουν στατιστική σημαντικότητα είναι κατά σειρά οι αξίες ικανότητας ($b = .32, p < .05$) οι οποίες ακολουθούνται από την ενσυναίσθηση ($b = .32, p < .05$) και τέλος, οι ηθικές αξίες ($b = .18, p < .05$). Τα αποτελέσματα της παραπάνω ανάλυσης παλινδρόμησης παρουσιάζονται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3. Πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής αλληλεπίδρασης από αξίες που προωθούν οι προπονητές

	beta	t	R ²	F
Βήμα1			.31	(4, 238) = 26.70*
Ηθικές Αξίες	.23	2.50*		
Αξίες Ικανότητας	.35	4.08*		
Αξίες Κοινωνικής Αναγνώρισης	.43	.79		
Ταπεινότητα	.00	.05		
Βήμα2			.35	(5, 237) = 26,25*
Ηθικές Αξίες	.18	2.01*		
Αξίες Ικανότητας	.32	3.77*		
Αξίες Κοινωνικής Αναγνώρισης	.02	.46		
Ταπεινότητα	.00	-.00		
Ενσυναίσθηση	.23	4.14*		

Όσον αφορά τη χρήση του παράγοντα των στάσεων πολιτισμικής διατήρησης ως εξαρτημένη μεταβλητή, στο πρώτο στάδιο της ανάλυσης, οι ηθικές αξίες, οι αξίες ικανότητας, οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης και η ταπεινότητα που προωθούνται από τον προπονητή προέβλεψαν το 13% των στάσεων πολιτισμικής διατήρησης των αθλητών/τριών, με τις ηθικές αξίες να αποτελούν οριακά στατιστικά σημαντικό παράγοντα ($b = .20, p = .054$). Όσον αφορά το δεύτερο στάδιο της ανάλυσης, η εισαγωγή του παράγοντα της ενσυναίσθησης αύξησε την πρόβλεψη στο 16% της μεταβλητότητας. Μόνο στατιστικά

σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα αποτελεί η ενσυναίσθηση ($b = .19, p < .05$). Τα αποτελέσματα της παραπάνω ανάλυσης παλινδρόμησης παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4. Πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής διατήρησης από αξίες που προωθούν οι προπονητές

	beta	t	R ²	F
Βήμα1			13	(4, 238) = 8.71*
Ηθικές Αξίες	.20	1.93		
Αξίες Ικανότητας	.17	1.75		
Αξίες Κοινωνικής Αναγνώρισης	-.01	-.23		
Ταπεινότητα	.01	.10		
 Βήμα2			16	(5, 237) = 9.01*
Ηθικές Αξίες	.16	1.55		
Αξίες Ικανότητας	.14	1.46		
Αξίες Κοινωνικής Αναγνώρισης	-.03	-.48		
Ταπεινότητα	.00	.06		
Ενσυναίσθηση	.19	3.00*		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας, ήταν η διερεύνηση της επίδρασης των αξιών που προωθούν οι προπονητές, στις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης των αθλητών/τριών τους, έχοντας ως διαμεσολαβητή τον παράγοντα της ενσυναίσθησης. Συνολικά, η έρευνα εμφάνισε ότι το μοντέλο των αθλητικών αξιών προβλέπει θετικά τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης απέναντι στους πρόσφυγες, με την ενσυναίσθηση να αποτελεί μερικό διαμεσολαβητικό παράγοντα. Επίσης, σημαντικοί παράμετροι επίδρασης βρέθηκαν το φύλο και η προηγούμενη επαφή των αθλητών με πρόσφυγες στο σχολείο.

Σχετικά με το φύλο, παρουσιάστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τις στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης και τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκε ότι τα κορίτσια είχαν υψηλότερα σκορ από τα αγόρια στην αποδοχή της αλληλεπίδρασης της κουλτούρας των προσφύγων με τη δική τους αλλά ταυτόχρονα και στη διατήρηση της κουλτούρας των χωρών προέλευσής τους. Τα παραπάνω αποτελέσματα θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως πιθανή μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση των κοριτσιών σε ζητήματα επιπολιτισμού, όμως δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν από προηγούμενη βιβλιογραφία, καθώς δεν υπάρχουν μελέτες που να παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα στον αθλητισμό (Morela et al., 2017; Morela et al., 2019). Παρόλα αυτά, τα παραπάνω αποτελέσματα θα μπορούσαν να συσχετιστούν με προηγούμενα ευρήματα που έδειξαν ότι οι γυναίκες είχαν υψηλότερες τιμές σε προ-κοινωνικές συμπεριφορές σε σχέση με τους άνδρες (Shields & Bredemeier, 2018; Sukys & Majauskien, 2014). Τα παραπάνω ευρήματα μπορούν να θεωρηθούν ως μερική επιβεβαίωση των παρόντων αποτελεσμάτων λόγω του ότι μελετούσαν τις προ-κοινωνικές και αντικοινωνικές συμπεριφορές απέναντι σε ομοεθνείς και όχι σε πληθυσμό προσφύγων ή μεταναστών, κάτι που θα μπορούσε να είχε επηρεάσει τα αποτελέσματά τους.

Όσον αφορά την επαφή των αθλητών/τριών με πρόσφυγες στο σχολείο, τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας έδειξαν ότι οι αθλητές/τριες που έχουν πρόσφυγες στο σχολείο παρουσίασαν χαμηλότερες τιμές στάσεων πολιτισμικής διατήρησης σε σχέση με τους αθλητές/τριες που δεν έρχονται σε επαφή με πρόσφυγες στο σχολείο τους. Σύμφωνα με τα παραπάνω ευρήματα, θα μπορούσε να καταγραφεί η υπόθεση ότι όταν ένα άτομο από τη χώρα υποδοχής έρθει σε επαφή με το ζήτημα του επιπολιτισμού, είναι πιθανόν μειωθούν οι προ-κοινωνικές διαθέσεις του για την άλλη κοινωνική ομάδα, σε σύγκριση με τις αντιλήψεις που μπορεί να είχε πριν έρθει σε επαφή με το συγκεκριμένο ζήτημα. Τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών που ασχολήθηκαν με το εάν η προηγούμενη επαφή του πληθυσμού υποδοχής με πρόσφυγες μπορεί να επηρεάσει τις στάσεις και τους προσανατολισμούς τους απέναντί τους, είναι αντικρουόμενα. Η εργασία των Bourhis, Barrette, El-Geledi και Schmidt Sr. (2009) οι οποίοι μελέτησαν τους επιπολιτισμικούς προσανατολισμούς σε φοιτητές πολυπολιτισμικού πανεπιστημίου της Αμερικής έρχεται σε συμφωνία με τα παρόντα ευρήματα. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη τους έδειξε ότι οι φοιτητές της κοινότητας υποδοχής προτιμούν τον διαχωρισμό από την αφομοίωση του εισερχόμενου πληθυσμού. Αντίθετα, η μελέτη των Montreuil και Bourhis (2004) έδειξε ότι οι φοιτητές της κοινότητας υποδοχής πολυπολιτισμικού κολεγίου του Καναδά παρουσίασαν θετικούς πολιτισμικούς προσανατολισμούς απέναντι στον μετακινούμενο πληθυσμό. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της μελέτης των Morela, Hatzigeorgiadis, Sanchez, Papaioannou και Elbe (2017) έδειξαν ότι η επαφή με πρόσφυγες στην αθλητική ομάδα δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης, ενώ, προηγούμενη έρευνα έδειξε ότι η θετική ή αρνητική σχέση ανάμεσα στους δύο αυτούς παράγοντες εξαρτάται από το εάν η προηγούμενη επαφή με μετανάστες/πρόσφυγες ήταν θετική ή αρνητική (Rohmann, Florack & Piontkowski, 2006). Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, θα μπορούσε να διατυπωθεί η υπόθεση ότι ενώ μπορεί να υπάρχει η εντύπωση πως επικρατούν θετικές στάσεις απέναντι σε

εισερχόμενους πληθυσμούς, μερικές φορές, όταν επέρχεται επαφή με το ίδιο το «πρόβλημα», η αντίδρασή των ατόμων μπορεί να αλλάξει.

Σχετικά με τα αποτελέσματα των υποθέσεων, το πρώτο μέρος της πρώτης υπόθεσης της εργασίας αφορούσε την θετική πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής αλληλεπίδρασης από τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας που προωθούνται από τον προπονητή και την αρνητική πρόβλεψη από τις αξίες κοινωνικής αναγνώρισης. Με βάση τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων, η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται εν μέρει. Το μοντέλο των αξιών (ηθικές αξίες, αξίες ικανότητας, ταπεινότητα και αξίες κοινωνικής αναγνώρισης) βρέθηκε να προβλέπει τις στάσεις πολιτισμικής επαφής. Συγκεκριμένα, οι προβλεπτικοί παράγοντες που παρουσίασαν στατιστική σημαντικότητα είναι οι ηθικές αξίες και οι αξίες ικανότητας. Αντίθετα, οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης δε βρέθηκε να επηρεάζουν την πρόβλεψη. Η σχέση που εμφάνισαν οι ηθικές αξίες και αξίες ικανότητας που προωθούνται από τον προπονητή με τις στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης των αθλητών/τριών ήταν θετική, που σημαίνει πως οι αθλητές/τριες που αντιλαμβάνονται ότι ο προπονητής τους προωθεί αντίστοιχες αξίες στην ομάδα, αναπτύσσουν ευκολότερα στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης προς τους πρόσφυγες.

Το δεύτερο μέρος της πρώτης υπόθεσης αφορούσε την θετική πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής διατήρησης των αθλητών/τριών από τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας που προωθούνται από τον προπονητή και την αρνητική πρόβλεψη από τις αξίες κοινωνικής αναγνώρισης. Με βάση τα αποτελέσματα, η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται εν μέρει. Το μοντέλο των αξιών βρέθηκε να προβλέπει τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης με τις ηθικές αξίες να αποτελούν οριακά στατιστικά σημαντικό παράγοντα. Αντιθέτως, οι αξίες ικανότητας και οι αξίες κοινωνικής αναγνώρισης δεν βρέθηκε να επηρεάζουν στατιστικά σημαντικά την πρόβλεψη. Επιπρόσθετα, η σχέση που εμφάνισαν οι ηθικές αξίες με τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης ήταν θετική, που σημαίνει πως οι αθλητές που

αντιλαμβάνονται ότι ο προπονητής τους προωθεί ηθικές αξίες στην ομάδα, αναπτύσσουν ευκολότερα στάσεις πολιτισμικής διατήρησης προς τους πρόσφυγες.

Στο περιβάλλον του αθλητισμού δεν υπάρχουν μελέτες που να ασχολούνται με την σχέση των αξιών που προωθούνται από τον προπονητή και των στάσεων πολιτισμικής ενσωμάτωσης αθλητών/τριών απέναντι στους πρόσφυγες. Ωστόσο, τα παραπάνω αποτελέσματα επιβεβαιώνονται από προηγούμενες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν σε εισερχόμενους πληθυσμούς εκτός αθλητικού περιβάλλοντος και παρουσίασαν την πρόβλεψη των στάσεων πολιτισμικής ενσωμάτωσης από τις αξίες (Gungor, 2007; Ryder et al., 2000; Phalet & Swyngedouw, 2004). Επιπρόσθετα, τα παραπάνω αποτελέσματα έρχονται σε συμφωνία με την μελέτη των Lee, Whitehead, Ntoumanis και Hatzigeorgiadis (2008) που παρουσίασαν την πρόβλεψη προ-κοινωνικών συμπεριφορών από τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας αλλά και την μελέτη των Shields, Funk και Bredemeier (2018) που παρουσίασαν την πρόβλεψη προ-κοινωνικών συμπεριφορών από πληθώρα ηθικών παραγόντων, όπως την αξιολόγηση ηθικών αξιών.

Η δεύτερη υπόθεση της εργασίας αφορούσε τη θετική σχέση της ενσυναίσθησης με τις ηθικές αξίες, τις αξίες ικανότητας, τις στάσεις πολιτισμικής επαφής και τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης. Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται. Τα αποτελέσματα της δεύτερης υπόθεσης στηρίζονται από προηγούμενες επιστημονικές μελέτες που επιβεβαιώνουν τη σχέση των αξιών με την ενσυναίσθηση (Persson & Kajonius, 2016; Sezen-Balcikanli & Yildiran, 2012).

Η τρίτη υπόθεση της εργασίας αφορούσε το εάν η ενσυναίσθηση αποτελεί μερικό διαμεσολαβητικό παράγοντα της σχέσης ανάμεσα στις αθλητικές αξίες που προωθούνται από τον προπονητή και τις στάσεις πολιτισμικής ενσωμάτωσης των αθλητών/τριών τους. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την παραπάνω υπόθεση καθώς η ενσυναίσθηση φαίνεται να έχει διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση των ηθικών αξιών και των αξιών ικανότητας με τις

στάσεις πολιτισμικής αλληλεπίδρασης. Επιπλέον, τα παραπάνω αποτελέσματα επιβεβαιώνονται από το μοντέλο ΕΣΔ (Ενσυναίσθηση-Στάσεις-Δράση) του Batson και των συνεργατών του (2002) το οποίο υποστηρίζει ότι η ενσυναίσθηση συνδέεται με προ-κοινωνικές στάσεις απέναντι σε άτομα διαφορετικής κοινωνικής ομάδας. Παράλληλα, τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης έρχονται σε συμφωνία με προηγούμενη βιβλιογραφία που παρουσιάζει ενδείξεις ότι η ενσυναίσθηση σχετίζεται με την αρέσκεια προς τους πρόσφυγες αλλά και με θετικούς προσανατολισμούς και στάσεις απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες (Taylor & Glen, 2019; Vezzali et al., 2017; Turner & Brown, 2008).

4.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Είναι σημαντικό να αναφερθούν κάποιοι περιορισμοί της παρούσας μελέτης ως προς ορισμένους καίριους παράγοντες. Αρχικά, στις ομάδες δεν υπήρχε έντονη παρουσία προσφύγων αθλητών και η παρουσία προσφύγων στα σχολεία τους ήταν χαμηλή. Η επιλογή δείγματος από διαφυλετικούς αθλητικούς συλλόγους ή αθλητών που πηγαίνουν σε διαφυλετικά σχολεία, είναι πολύ πιθανόν να είχε επίδραση στα αποτελέσματα. Ακόμη, ένας επιπλέον παράγοντας που πιθανόν να έχει επηρεάσει τα αποτελέσματα είναι η χαμηλή συμμετοχή κοριτσιών στην εργασία.

4.3. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Στην παρούσα μελέτη εξετάστηκε η σχέση πρόβλεψης των επιπολιτισμικών στάσεων των αθλητών/τριών από τις αθλητικές αξίες που προωθούνται από τον προπονητή, με διαμεσολαβητή τον παράγοντα της ενσυναίσθησης. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας, μπορούν να διατυπωθούν οι παρακάτω προτάσεις:

- Η εφαρμογή παρεμβάσεων από τους προπονητές, που θα προωθούν ηθικές αξίες στους αθλητές/τριές τους.
- Για την επίτευξη της παραπάνω πρότασης, χρήζει αναγκαία η εκπαίδευση των προπονητών σχετικά με τον τρόπο που θα μπορούσαν να προωθούν συγκεκριμένες αξίες, καθώς και η ενσωμάτωση σχετικής θεματολογίας στις σχολές προπονητών.
- Επιπρόσθετα, καθώς έναν από τους παράγοντες προώθησης αξιών αποτελεί η προτυποποίηση, προτείνεται και η προσωπική καλλιέργεια των προπονητών για να συμβαδίζουν αυτά που διδάσκουν με το παράδειγμά τους, έτσι ώστε οι αξίες να προωθούνται αλλά και να εμπνέονται.
- Η εκπαίδευση των προπονητών από επιστημονικούς και ομοσπονδιακούς φορείς σχετικά με τρόπους προώθησης της ενσυναίσθησης.
- Η εφαρμογή παρεμβάσεων που θα στοχεύουν στην προώθηση της ενσυναίσθησης στους αθλητές. Για παράδειγμα: α) Παρουσίαση video με τους λόγους μετακίνησης των προσφύγων και προτροπή προς τους αθλητές/τριες να προσπαθήσουν να μπουκ στη θέση τους και να βιώσουν την συναισθηματική κατάσταση των προσφύγων και β) παρουσίαση video με αντικοινωνικές συμπεριφορές απέναντι σε πρόσφυγες και παρόμοια ενσυναισθητική προτροπή.

4.4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Με βάση τα ευρήματα της εργασίας, προτείνονται τα παρακάτω σχετικά με την εφαρμογή μελλοντικών ερευνών:

- Η ανάπτυξη και εφαρμογή παρεμβατικών προγραμμάτων που να εστιάζουν στην προώθηση αθλητικών αξιών και της ενσυναίσθησης σε αθλητές/τριες.
- Ένας από τους περιορισμούς της παρούσας εργασίας ήταν ο μειωμένος αριθμός προσφύγων στα σχολεία και τις ομάδες των αθλητών/τριών. Για αυτό τον λόγο, προτείνεται η εφαρμογή παρόμοιων μελετών, χρησιμοποιώντας ως δείγμα αθλητές/τριες που έρχονται σε συχνότερη επαφή με πρόσφυγες, για την διατύπωση πιο ολοκληρωμένων συμπερασμάτων.
- Η εφαρμογή παρόμοιων μελετών σε αθλητές/τριες διαφορετικών ομαδικών αθλημάτων και η σύγκρισή τους με αθλητές ατομικών αθλημάτων. Επιπρόσθετα, προτείνεται η μεγαλύτερη συμμετοχή κοριτσιών σε ανάλογες έρευνες.

4.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας διατριβής ήταν η διερεύνηση της επίδρασης των αξιών που προωθούν οι προπονητές ποδοσφαίρου στις επιπολιτισμικές στάσεις των αθλητών/τριών τους απέναντι στους πρόσφυγες, καθώς και ο ρόλος της ενσυναίσθησης στη συγκεκριμένη σχέση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι οι αξίες που προωθούν οι προπονητές μπορούν να επηρεάσουν τις επιπολιτισμικές στάσεις των αθλητών/τριών τους απέναντι στους πρόσφυγες. Συγκεκριμένα, η προώθηση ηθικών αξιών και αξιών ικανότητας από τον προπονητή μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη στάσεων πολιτισμικής αλληλεπίδρασης. Επιπλέον, η προώθηση ηθικών αξιών μπορεί να συμβάλει και στην ανάπτυξη στάσεων πολιτισμικής διατήρησης. Ακόμη, υπάρχουν ενδείξεις ότι η ενσυναίσθηση έχει διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση ανάμεσα στις ηθικές αξίες, τις αξίες ικανότητας και τις στάσεις πολιτισμικής διατήρησης.

Λόγω του μεγάλου αριθμού προσφύγων που εισέρχονται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, τα παραπάνω ευρήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ομαλότερη ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία. Μέσω της προώθησης ηθικών αξιών και αξιών ικανότητας από τους προπονητές, δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, μέσα από το άθλημα του ποδοσφαίρου. Επιπρόσθετα, μαζί με τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας, από την παρούσα έρευνα προκύπτει και η σημαντικότητα της καλλιέργειας της ενσυναίσθησης.

Τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας παρέχουν στον προπονητή χρήσιμες πληροφορίες για την ανάπτυξη μεθόδων που θα τον διευκολύνουν να μεταδώσει στους αθλητές/τριές του πολύτιμες αξίες και στάσεις, για μια ομαλή συνύπαρξή τους με τον πληθυσμό των προσφύγων. Τέλος, καθώς είναι ελάχιστες οι μελέτες που έχουν ασχοληθεί με την επίδραση κοινωνικο-ηθικών παραγόντων στις επιπολιτισμικές στάσεις απέναντι στους

πρόσφυγες στο περιβάλλον του αθλητισμού, η σημασία της έρευνας έγκειται στην κάλυψη των παραπάνω ερευνητικών κενών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.1. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Batson, C. D., Chang, J., Orr, R., & Rowland, J. (2002). Empathy, attitudes, and action: Can feeling for a member of a stigmatized group motivate one to help the group? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(12), 1656-1666.

Berry, John W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology*, 46(1), 5-34. doi: 10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations*, 29(6), 697-712.

Bredemeier, B. L., & Shields, D. L. (2006). Sports and character development. *Journal of Physical Activity and Health*, 3(2), 255-256.

Bourhis, R. Y., Barrette, G., El-Geledi, S., & Schmidt Sr, R. (2009). Acculturation orientations and social relations between immigrant and host community members in California. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 40(3), 443-467.

Cheng, A. S., & Fleischmann, K. R. (2010). Developing a meta-inventory of human values. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 47(1), 1-10.

Eisenberg, N., & Strayer, J. (1987). Critical issues in the study of empathy.

Eisenberg, N. (2000). Emotion, regulation, and moral development. *Annual review of psychology*, 51(1), 665-697.

European Commission (2007). *White Paper on Sport*. Retrieved July 10, 2012, from:

http://ec.europa.eu/sport/white-paper/white-paper_en.htm

Ekman, P. (2003). *Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. New York, NY: Times Books.

Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy.

Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality & Social Psychology*, *44*, 113-126.

doi:10.1037/0022-3514.44.1.113

Dovidio, J. F., Ten Vergert, M., Stewart, T. L., Gaertner, S. L., Johnson, J. D., Esses, V. M., ... & Pearson, A. R. (2004). Perspective and prejudice: Antecedents and mediating mechanisms. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *30*(12), 1537-1549.

Elbe, A. M., Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Ries, F., Kouli, O., & Sanchez, X. (2018). Acculturation through sport: Different contexts different meanings. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, *16*(2), 178-190.

Güngör, D. (2007). The interplay between values, acculturation and adaptation: A study on Turkish-Belgian adolescents. *International Journal of Psychology*, *42*(6), 380-392.

Hatzigeorgiadis, A., Morela, E., Elbe, A. M., Kouli, O., & Sanchez, X. (2013). The integrative role of sport in multicultural societies. *European Psychologist*.

Hassandra, M., Goudas, M., Hatzigeorgiadis, A., & Theodorakis, Y. (2007). A fair play intervention program in school Olympic education. *European Journal of Psychology of Education*, *22*(2), 99-114.

- Heo, J., & Lee, Y. (2007). "I don't want to feel like a stranger": Korean students who play basketball seriously. *Leisure/Loisir*, 31(1), 133-154.
- Hoffman, M. L. (2001). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.
- Kavussanu, M., & Boardley, I. D. (2009). The prosocial and antisocial behavior in sport scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31(1), 97-117.
- Knafo, A., & Plomin, R. (2006). Prosocial behavior from early to middle childhood: genetic and environmental influences on stability and change. *Developmental psychology*, 42(5), 771.
- Kouli, O., & Papaioannou, A. G. (2009). Ethnic/cultural identity salience, achievement goals and motivational climate in multicultural physical education classes. *Psychology of Sport and Exercise*, 10(1), 45-51.
- Lay, J., & Hoppmann, C. (2015). *Altruism and prosocial behavior*. Springer.
- Lee, M.J. (1995) Relationships between values and motives in sport. Paper presented at the 9th European Congress in Sport Psychology, Brussels, Belgium, 4–9 July.
- Lee, M. J., & Cockman, M. (1995). Values in children's sport: Spontaneously expressed values among young athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 30(3-4), 337-350.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Balchin, N. (2000). The measurement of values in youth sport: Development of the Youth Sport Values Questionnaire. *Journal of sport and exercise psychology*, 22(4), 307-326.

- Lee, M. J., Whitehead, J., Ntoumanis, N., & Hatzigeorgiadis, A. (2008). Relationships among values, achievement orientations, and attitudes in youth sport. *Journal of sport and exercise psychology, 30*(5), 588-610.
- Montreuil, A., & Bourhis, R. Y. (2001). Majority acculturation orientations toward “valued” and “devalued” immigrants. *Journal of cross-cultural psychology, 32*(6), 698-719.
- Montreuil, A., & Bourhis, R. Y. (2004). Acculturation orientations of competing host communities toward valued and devalued immigrants. *International Journal of Intercultural Relations, 28*(6), 507-532.
- Morela, E., Hatzigeorgiadis, A., Sánchez, X., Papaioannou, A., & Elbe, A. M. (2017). Empowering youth sport and acculturation: Examining the hosts’ perspective in Greek adolescents. *Psychology of sport and exercise, 30*, 226-235.
- Morela, E., Elbe, A. M., Theodorakis, Y., & Hatzigeorgiadis, A. (2019). Sport participation and acculturative stress of young migrants in Greece: The role of sport motivational environment. *International journal of intercultural relations, 71*, 24-30.
- Morela, Hatzigeorgiadis, Papageorgiou, Filippou and Theodorakis (2021). Evidence on the validity of an instrument assessing attitudes towards acculturation for youth. *Proceedings of the 29th International Congress on Physical Education & Sport Science (p.43)*, Komotini, Greece.
- Müller, F., Van Zoonen, L., & De Roode, L. (2008). The integrative power of sport: Imagined and real effects of sport events on multicultural integration. *Sociology of Sport Journal, 25*(3), 387-401.

- Overgaauw, S., Rieffe, C., Broekhof, E., Crone, E. A., & Güroğlu, B. (2017). Assessing empathy across childhood and adolescence: Validation of the Empathy Questionnaire for Children and Adolescents (EmQue-CA). *Frontiers in psychology, 8*, 870.
- Rohmann, A., Florack, A., & Piontkowski, U. (2006). The role of discordant acculturation attitudes in perceived threat: An analysis of host and immigrant attitudes in Germany. *International Journal of Intercultural Relations, 30*(6), 683-702.
- Rosenberg, D., Fejgin, N., & Talmor 1, R. (2003). Perceptions of immigrant students on the absorption process in an Israeli physical education and sport college. *European Journal of Physical Education, 8*(1), 52-77.
- Sezen-Balcikanli, G., & Yildiran, I. (2012). Sportspersonship orientation and empathy: a study of professional football players. *Journal of Physical Education and Sport, 12*(1), 18.
- Persson, B. N., & Kajonius, P. J. (2016). Empathy and universal values explicated by the empathy-altruism hypothesis. *The Journal of social psychology, 156*(6), 610-619.
- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? Meta-analytic tests of three mediators. *European journal of social psychology, 38*(6), 922-934.
- Phalet, K., & Swyngedouw, M. (2004). A cross-cultural analysis of immigrant and host values and acculturation orientations. In *Comparing cultures* (pp. 181-208). Brill.
- Ring, C., Kavussanu, M., & Gürpınar, B. (2020). Basic values predict doping likelihood. *Journal of sports sciences, 38*(4), 357-365.

- Ryder, A. G., Alden, L. E., & Paulhus, D. L. (2000). Is acculturation unidimensional or bidimensional? A head-to-head comparison in the prediction of personality, self-identity, and adjustment. *Journal of personality and social psychology*, 79(1), 49.
- Sapienza, I., Hichy, Z., Guarnera, M., & Nuovo, S. D. (2010). Effects of basic human values on host community acculturation orientations. *International Journal of Psychology*, 45(4), 311-319.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, pp. 1-65). Academic Press.
- Schwartz, S. H. (2007). Universalism values and the inclusiveness of our moral universe. *Journal of cross-cultural psychology*, 38(6), 711-728.
- SDP IWG (SPORT FOR DEVELOPMENT AND PEACE INTERNATIONAL WORKING GROUP). (2007). *From the field: Sport for development and peace in action*. Toronto (Canada): Right to Play.
- Shields, D. L., Funk, C. D., & Bredemeier, B. L. (2018). Relationships among moral and contesting variables and prosocial and antisocial behavior in sport. *Journal of Moral Education*, 47(1), 17-33.
- Šukys, S., & Majauskien, D. (2014). Effects of an integrated Olympic education program on adolescent athletes' values and sport behavior. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 42(5), 811-821.
- Taylor, L. K., & Glen, C. (2020). From empathy to action: Can enhancing host-society children's empathy promote positive attitudes and prosocial behaviour toward refugees?. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 30(2), 214-226.

Turner, R. N., & Brown, R. (2008). Improving Children's Attitudes Toward Refugees: An Evaluation of a School Based Multicultural Curriculum and an Anti Racist Intervention 1. *Journal of Applied Social Psychology, 38*(5), 1295-1328.

Vezzali, L., Hewstone, M., Capozza, D., Trifiletti, E., & Bernardo, G. A. D. (2017). Improving intergroup relations with extended contact among young children: Mediation by intergroup empathy and moderation by direct intergroup contact. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 27*(1), 35-49.

Walseth, K. (2008). Bridging and bonding social capital in sport—experiences of young women with an immigrant background. *Sport, education and society, 13*(1), 1-17.

Whitehead, J., Telfer, H., & Lambert, J. (Eds.). (2013). *Values in youth sport and physical education*. London: Routledge.

5.2. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βατάλη, Δ. Ι. (2014). *Η επίδραση των κινήτρων και των αξιών στη διαμόρφωση ηθικών συμπεριφορών* (No. GRI-2014-12497). Aristotle University of Thessaloniki.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Αγαπητέ αθλητή/αθλήτρια,

Θα θέλαμε να ζητήσουμε τη βοήθειά σου σε μία έρευνα που κάνουμε. Η συμμετοχή είναι εθελοντική, συνεπώς δεν είσαι υποχρεωμένος να πάρεις μέρος αν δεν το επιθυμείς. Τα ερωτηματολόγια που σου ζητάμε να συμπληρώσεις είναι **ανώνυμα**, και άρα οι απαντήσεις σου είναι **εμπιστευτικές** (κανείς δεν θα μάθει τι απάντησες). Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις, και σε παρακαλούμε να απαντήσεις με **ειλικρίνεια**. Βεβαιώσου ότι απαντάς σε όλες τις ερωτήσεις. Σε **ευχαριστούμε** πολύ για τη βοήθειά σου.

Γενικές πληροφορίες

Φύλο: Αγόρι Κορίτσι

Ηλικία:

Χώρα καταγωγής:

Τάξη:

Υπάρχουν πρόσφυγες στην τάξη σου στο σχολείο; Αν ναι, πόσοι;

Αθλητισμός

Τι άθλημα κάνεις; Για πόσα χρόνια;

Ποιο είναι το όνομα της ομάδας/συλλόγου σου;

Πόσες φορές την εβδομάδα προπονείσαι;φορές/εβδομάδα

Πόσες ώρες προπονείσαι κάθε φορά;ώρες/φορά

Πόσα χρόνια είσαι στην ομάδα/σύλλογο που είσαι τώρα;

Πόσοι παίκτες/αθλητές είναι στην ομάδα που προπονείσαι;

Πόσοι από αυτούς τους παίκτες/αθλητές νομίζεις ότι δεν έχουν Ελληνική καταγωγή;

Συμμετέχεις σε αγώνες; Όχι Ναι

Αν ναι, για πόσα χρόνια;

Σε τι επίπεδο αγωνίζεσαι; Τοπικό Εθνικό Διεθνές

Στα επόμενα ερωτηματολόγια σου ζητάμε να μοιραστείς τις σκέψεις και τις απόψεις σου σχετικά τους πρόσφυγες. Οι πρόσφυγες είναι άτομα που εκδιώχθηκαν ή αναγκάστηκαν να φύγουν από την πατρίδα τους και έχουν πολλές φορές διαφορετικές συνήθειες, τρόπο ζωής, θρησκεία και γλώσσα. Μένοντας στην Ελλάδα, συμβαίνουν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο ζωής τους, αλλά και στον τρόπο ζωής των Ελλήνων.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι ζωής και συνήθειες που υιοθετούν οι πρόσφυγες για να ζουν, όσο βρίσκονται σε άλλες χώρες. Παρακάτω περιγράφονται τρόποι ζωής και συνήθειες που διαφορετικοί πρόσφυγες θέλουν να ακολουθήσουν. Για παράδειγμα, κάποιιοι θέλουν να διατηρούν τα δικά τους έθιμα σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και αντίστοιχα κάποιιοι θέλουν να αλληλοεπιδράσουν λιγότερο ή περισσότερο με τα άτομα και τον πολιτισμό της χώρας στην οποία βρίσκονται.

Θα δεις ότι οι ερωτήσεις μερικές φορές επαναλαμβάνονται. Μην ενοχληθείς από αυτό. Διάβασε τις προτάσεις μία-μία και υπόδειξε σε τι βαθμό συμφωνείς ή διαφωνείς με κάθε μία από αυτές **ξεχωριστά**, με βάση την παρακάτω κλίμακα.

1	2	3	4	5
Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Έτσι κι έτσι	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

Κάποιοι πρόσφυγες που ζουν στη χώρα μας μπορεί να επιθυμούν αυτά που περιγράφονται παρακάτω. Εσύ, συμφωνείς με τη ιδέα ...					
1. ... οι πρόσφυγες να κάνουν παρέα με Έλληνες	1	2	3	4	5
2. ... οι πρόσφυγες να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους	1	2	3	4	5
3. ... οι πρόσφυγες στο σχολείο να κάνουν μάθημα μαζί με τους Έλληνες	1	2	3	4	5
4. ... οι πρόσφυγες να μιλάνε μεταξύ τους στη γλώσσα τους	1	2	3	4	5
5. ... οι πρόσφυγες στο διάλειμμα να παίζουν με τους Έλληνες	1	2	3	4	5
6. ... οι πρόσφυγες να διατηρήσουν την κουζίνα τους (τα φαγητά τους)	1	2	3	4	5
7. ... οι πρόσφυγες να ντύνονται όπως οι Έλληνες	1	2	3	4	5
8. ... οι πρόσφυγες να κάνουν παρέα μεταξύ τους	1	2	3	4	5
9. ... οι πρόσφυγες να συμμετέχουν σε αθλητικές ομάδες/συνδέσμους μαζί με Έλληνες	1	2	3	4	5

10. ... οι πρόσφυγες να μπορούν να διατηρούν τις συνήθειες της θρησκείας τους	1	2	3	4	5
11. ... οι πρόσφυγες να γνωρίσουν τον Ελληνικό πολιτισμό	1	2	3	4	5
12. ... οι πρόσφυγες να ντύνονται με τον τρόπο που έχουν συνηθίσει στη χώρα τους	1	2	3	4	5
13. ... οι πρόσφυγες να μάθουν να μιλάνε την Ελληνική γλώσσα	1	2	3	4	5
14. ... οι πρόσφυγες να παίζουν δικά τους παιχνίδια που εμείς δεν ξέρουμε	1	2	3	4	5
15. ... οι πρόσφυγες, στις δραστηριότητες της Φυσικής Αγωγής να μοιράζονται στις ομάδες με τους Έλληνες	1	2	3	4	5
16. ... οι πρόσφυγες να μπορούν να διατηρούν τα έθιμά τους	1	2	3	4	5
17. ... οι πρόσφυγες να κάθονται στο ίδιο θρανίο με Έλληνες	1	2	3	4	5
18. ... οι πρόσφυγες να μπορούν να έχουν δικές τους αθλητικές ομάδες/συλλόγους	1	2	3	4	5
19. ... οι πρόσφυγες να γνωρίσουν την Ελληνική κουζίνα (φαγητά)	1	2	3	4	5
20. ... οι πρόσφυγες στο σχολείο να μπορούν να κάνουν κάποια μαθήματα στη γλώσσα τους	1	2	3	4	5
21. ... οι πρόσφυγες να παίζουν τα παιχνίδια που παίζουμε στην Ελλάδα	1	2	3	4	5

Οι προτάσεις που ακολουθούν αφορούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου σε διάφορες καταστάσεις. Θα θέλαμε να μας πεις πόσο καλά περιγράφει εσένα κάθε μια από αυτές προτάσεις με βάση την ακόλουθη κλίμακα απαντήσεων.

1	2	3	4	5
Δεν ισχύει καθόλου για μένα	Ισχύει λίγο για μένα	Ισχύει αρκετά για μένα	Ισχύει πολύ για μένα	Ισχύει απόλυτα για μένα

1. Όταν ένας φίλος μου είναι στεναχωρημένος, νιώθω κι εγώ στεναχωρημένος	1	2	3	4	5
2. Θέλω να βοηθάω τους φίλους μου, όταν νιώθουν θυμωμένοι	1	2	3	4	5
3. Όταν ένας φίλος μου κλαίει, μου έρχεται και εμένα να κλάψω	1	2	3	4	5
4. Όταν ένας φίλος μου αισθάνεται λυπημένος θέλω να κάνω κάτι για να νιώσει καλύτερα	1	2	3	4	5
5. Όταν ένας φίλος μου είναι θυμωμένος, τις περισσότερες φορές μπορώ να καταλάβω τον λόγο	1	2	3	4	5
6. Νιώθω πολύ άσχημα όταν μαλώνουν δύο φίλοι μου	1	2	3	4	5
7. Όταν ένας φίλος μου έχει μία διαφωνία, προσπαθώ να τον βοηθήσω	1	2	3	4	5
8. Όταν βλέπω μια στενάχωρη ταινία, στεναχωριέμαι κι εγώ	1	2	3	4	5
9. Θα ήθελα όλοι οι φίλοι μου να αισθάνονται καλά	1	2	3	4	5
10. Αν ένας φίλος μου είναι λυπημένος, συνήθως καταλαβαίνω γιατί είναι έτσι	1	2	3	4	5
11. Όταν ένας φίλος μου είναι χαρούμενος, νιώθω κι εγώ χαρούμενος	1	2	3	4	5
12. Όταν ένας φίλος μου είναι λυπημένος, προσπαθώ να τον παρηγορήσω	1	2	3	4	5
13. Αν κάποιος φίλος μου είναι λυπημένος, νιώθω πολύ άσχημα	1	2	3	4	5
14. Όταν ένας φίλος μου κλαίει, συνήθως καταλαβαίνω τι έχει γίνει	1	2	3	4	5

Στο παρακάτω ερωτηματολόγιο σε παρακαλούμε να υποδείξεις **τι πιστεύεις ότι θεωρεί ο προπονητής σημαντικό στον αθλητισμό**, με βάση την παρακάτω κλίμακα.

1	2	3	4	5
Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Έτσι κι έτσι	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

Ο προπονητής μου πιστεύει ότι στον αθλητισμό είναι σημαντικό ...					
1. ... να δείχνουμε ότι είμαστε καλύτεροι από τους άλλους	1	2	3	4	5
2. ... να προσπαθούμε να είμαστε δίκαιοι	1	2	3	4	5
3. ... να περνάμε καλά	1	2	3	4	5
4. ... να είμαστε σεμνοί	1	2	3	4	5
5. ... να κερδίζουμε τους άλλους (με κάθε κόστος)	1	2	3	4	5
6. ... να βελτιώνουμε την απόδοσή μας	1	2	3	4	5
7. ... να ακολουθούμε τις οδηγίες του	1	2	3	4	5
8. ... να δείχνουμε σωστή αθλητική συμπεριφορά	1	2	3	4	5
9. ... να διασκεδάζουμε	1	2	3	4	5
10. ... να έχουμε σεβασμό	1	2	3	4	5
11. ... να επιβαλλόμαστε στους αντιπάλους μας	1	2	3	4	5
12. ... να βελτιωνόμαστε ως παίκτες/αθλητές	1	2	3	4	5
13. ... να ευχαριστιόμαστε το παιχνίδι	1	2	3	4	5
14. ... να φαινόμαστε καλύτεροι από τους άλλους	1	2	3	4	5
15. ... να παίζουμε πάντα σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού	1	2	3	4	5
16. ... να χρησιμοποιούμε τις ικανότητές μας σωστά	1	2	3	4	5
17. ... να βοηθάμε τους συμπαίκτες/συναθλητές μας, όταν το χρειάζονται	1	2	3	4	5
18. ... να βάζουμε τους δικούς μας στόχους	1	2	3	4	5
19. ... να είμαστε ταπεινοί	1	2	3	4	5